

605

58.186.74



+ 17 прилож.
**РАБОТНИЦА
і СЯЛЯНКА**
№ 5 МАЙ 1958

ПІШЫЦЕ НАМ, СЯБРЫ!

ВЯЛІКАЇ усенароднай любоўю карыстаецца савецкі друк. Нашы газеты і часопісы нясуць у масы натхнёныя ідэі Камуністычнай партыі, актыўна змагаюцца за ператварэнне ў жыццё грандыёзных задач камуністычнага будаўніцтва. Савецкі друк з'яўляецца лепшым памочнікам партыі па выхаванню працоўных мас у духу савецкага патрыятызму, у духу высокай марксісцка-ленінскай ідэінасці.

Савецкі друк моцны непарыўнай сувяззю з народам. Адною з яркіх праяў гэтай сувязі з'яўляюцца пісьмы чытачоў у рэдакцыю. У цэнтральным і мясцовым друку пісьмы рабочых, калгаснікаў, інтэлігенцыі заўсёды выклікаюць вялікую цікавасць.

Разнастайна і цікава і наша рэдакцыйная пошта. Аўтары расказваюць пра сваё жыццё, работу, звяртаюцца за парадамі, дапамогай.

Возьмем, к прыкладу, пісьмы, якія публікуюцца ў гэтым нумары. Шосты год працуе ў сельскай школе настаўнік І. Сідарэнка разам з настаўніцай Г. В. Палянковай, якая карыстаецца вялікім аўтарытэтам сярод настаўнікаў, вучняў і насельніцтва. Тав. Сідарэнка вырашыў, што аб такім чалавеку трэба напісаць у жаночы часопіс. Тав. Багайчукова з Івацэвічаў расказвае пра былую батрачку, цяпер старшыню пасялковага Савета В. А. Гойшык. Тав. Лапотка — пра пенсіянерку-актывістку Юлію Францаўну Сянько. Аўтары гэтых і іншых пісем расказваюць пра сваіх таварышаў па рабоце, ганарацца іх поспехамі.

Усяго некалькі радкоў напісала ў рэдакцыю работніца Мінскай друкарні імя Сталіна т. Гімельштэйн. На вуліцы Някрасава, дзе яна жыве, адкрыта новая школа, куды пайшлі вучыцца і яе дзеці. У школе для дзяцей — гарачае снеданне. І праз друк маці спяшаецца выказаць сваю ўдзячнасць за клопаты аб дзецях.

Значная частка рэдакцыйнай пошты — расказы чытачоў аб сваёй рабоце. Вялікая група перадавікоў сельскай гаспадаркі, удастоеная ў студзені высокіх урадавых узнагарод, горада дзякуе партыі і ўраду за тое, што іх скромная праца так высока адзначана. Аб гэтым пішуць нам Герой Сацыялістычнай Працы даярка О. С. Галубцова з саўгаса «Рэканструктар», звеннявая ільнаводчага звяна з калгаса «Чырвоны баец» Е. Кандалёва і многія іншыя. Усе яны абяцаюць дабіцца яшчэ большых поспехаў.

Пра круты ўздым гаспадаркі калгаса «1 Мая» расказвае старшыня калгаса Г. П. Назарава, узнагароджаная ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга.

Аднак не толькі сваёй радасцю, але і няўдачамі, сумненнямі дзеляцца з рэдакцыяй нашы чытачы. У другім нумары часопіса было надрукавана пісьмо чытачкі Л., у якой няўдала склалася сямейнае жыццё. 15 год таму назад яе муж пакінуў сям'ю з-за

другой жанчыны. Як чалавек горды, яна не ўгаварвала мужа вярнуцца ў сям'ю, хоць моцна яго кахала. Ці правільна яна зрабіла, ці не памылілася, ці зразумее яе родны сын? — такія пытанні хвалююць чытачку Л. Рэдакцыя, надрукаваўшы пісьмо, папрасіла чытачоў выказацца. І многія горада адгукнуліся на гэтую просьбу. Завязалася вялікая размова аб каханні, дружбе, сям'і. І няхай адны лічаць, што чытачка Л. мае рацыю, а другія з гэтым не згодны, усе ж ва ўсіх пісьмах (а іх шмат) адчуваецца гарачае жаданне вопытам свайго жыцця прыйсці на дапамогу чалавеку, падбадзёрыць яго, даць параду, дапамагчы разабрацца ў тым, што здарылася.

Рэдакцыя стараецца дапамагчы чытачам і па скаргах, калі яны справядлівыя. Нядаўна нам паскардзілася А. С. Станкевіч з Наваельні на тое, што яе няправільна звольнілі з работы. Па хадайніцтву рэдакцыі Белкаапсаюз прыняў захады для аднаўлення тав. Станкевіч на рабоце.

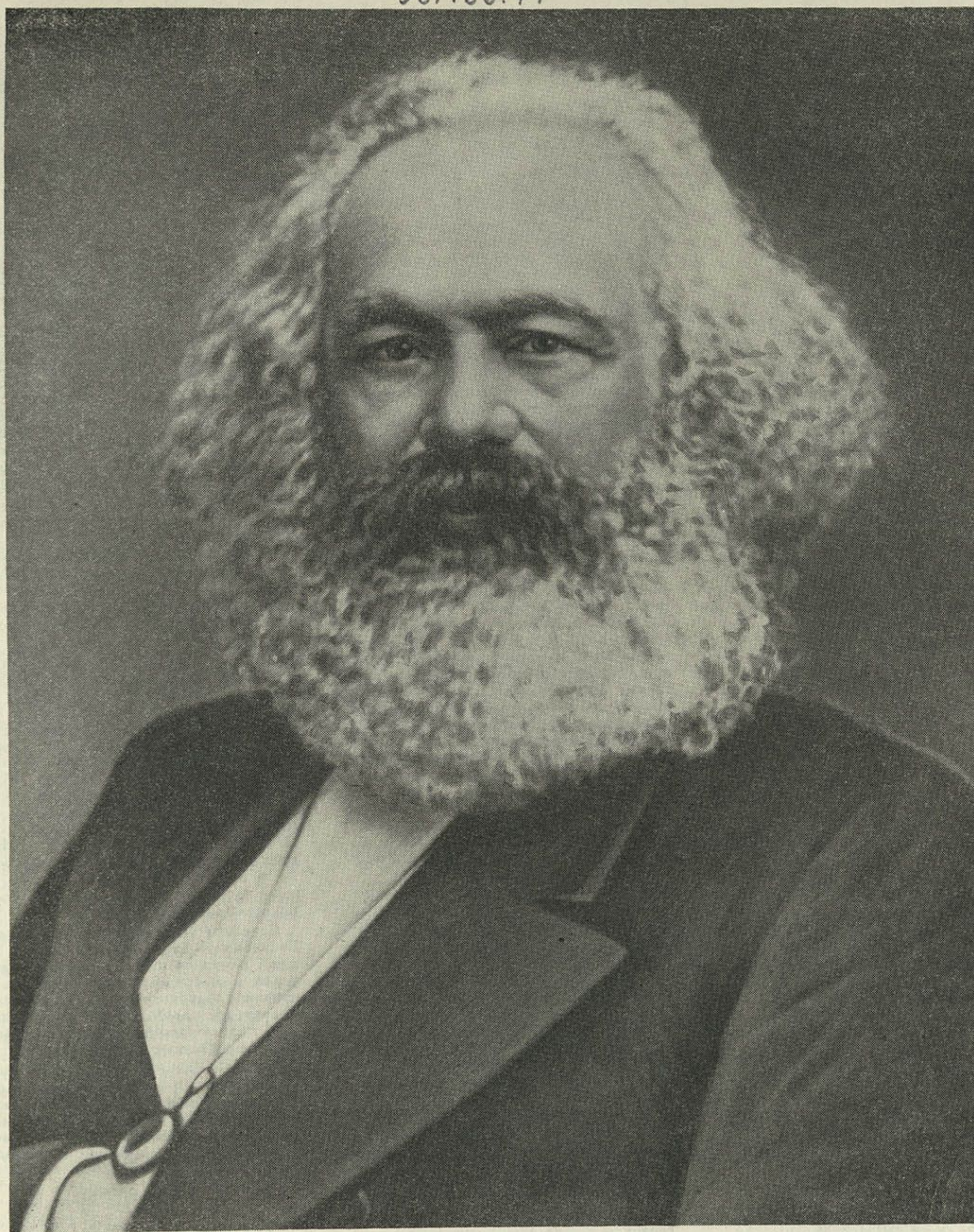
Але бывае і так, што чалавеку нельга дапамагчы з-за яго нядбайнасці. У 12 нумары часопіса за 1957 год мы прасілі чытачоў указваць у пісьмах сваё імя, прозвішча і адрас. На жаль, не ўсе ўлічылі просьбу. Днямі мы атрымалі пісьмо, у якім адна з чытачак расказвае пра амаральныя паводзіны свайго мужа і просіць дапамагчы заклікаць яго да парадку. Аднак аўтар не ўказала ні прозвішча свайго, ні адраса. А вось і другі факт. Адна чытачка просіць даць параду, як знішчыць валаскі на твары. У мінулым годзе такая парада ў нас друкавалася, можна было паслаць аўтару часопіс, але рэдакцыя не ведае яе адраса.

Вось чаму мы яшчэ раз напамінаем усім нашым аўтарам, што ў кожным пісьме ў рэдакцыю неабходна ўказваць сваё прозвішча, імя і адрас.

У другім нумары часопіса рэдакцыя прасіла чытачоў прыняць удзел у завочнай канферэнцыі. Мы горада дзякуем усім таварышам, якія адгукнуліся на гэтую просьбу. Рэдакцыя атрымала шмат пісем з каштоўнымі заўвагамі і пажаданнямі. Пастараемся ўлічыць іх у сваёй далейшай рабоце.

Беларускі народ актыўна рыхтуецца да слаўнай даты ў сваім жыцці — саракагоддзя БССР. Усюды разгортваецца сацыялістычнае спаборніцтва за дастойную сустрэчу свята. Гэтую вялікую гістарычную падзею і наш часопіс павінен як належыць адзначыць. Таму рэдакцыя звяртаецца да ўсіх чытачоў, да ўсіх падпісчыкаў з вялікай просьбай: пішыце нам, дарагія сябры!

Пішыце аб сваім жыцці, рабоце, аб вялікіх пераменах, што адбываюцца на нашых фабрыках, заводах, новабудоўлях, у калгасах. Пішыце аб усім, што вас цікавіць і хвалюе. Ад душы будзем рады вашым пісьмам. Яны дапамогуць зрабіць наш часопіс больш цікавым і змястоўным.



5 мая працоўныя ўсяго свету адзначылі 140-годдзе з дня нараджэння Карла Маркса — заснавальніка навуковага камунізма. Імя Карла Маркса бязмежна дорага рабочаму класу і працоўным усяго свету. Найвялікшы мысліцель і рэвалюцыянер, Маркс усёй сілай свайго палымянага сэрца ненавідзеў эксплуатацыйнага, дармаедаў і ўсё сваё жыццё без астатку аддаў вызваленню рабочага класа. Геній Маркса асвятліў рабочаму руху шлях да перамогі.

«Вучэнне Маркса ўсясильнае, таму што яно правільнае!» — гаварыў У. І. Ленін. Жывым увасабленнем марксісцкага вучэння з'явілася наша краіна, якая дала свету Леніна. Вялікі Кастрычнік паклаў пачатак пераходу ад капіталізма да сацыялізму. Цяпер ужо больш трэці ўсяго чалавецтва ідзе па сацыялістычным шляху.

Вучэнне Маркса — Леніна ярка асвятляе будучыню ўсяго чалавецтва!





КАМУНІСТКА

Я живу далёка ад Беларусі, але часопіс выпісваю, пачынаючы з 1946 года. Калі прыходзіць «Работніца і сялянка», адчуваеш дыханне роднай Беларусі. Жывём мы на поўначы — у Комі АССР, у лесе. Муж працуе трактарыстам, я — хатняя гаспадыня. Сям'я ў нас вялікая — чацвёра дзяцей, трэба ўсіх накарміць, абмыць, абшыць. Работы дома хапае і добрым памочнікам мне з'яўляецца «Работніца і сялянка». Кожны раз, калі прыбывае часопіс, да мяне збіраюцца жанчыны комі, я ім чытаю пра перадавых жанчын рэспублікі, разглядаем фатаздымкі і многія комі палюбілі нашу родную Беларусь. Парадамі ўрачоў і педагогаў карыстаемся ўсе.

Пішыце больш аб сям'і, аб выхаванні дзяцей, мяне вельмі цікавіць калгаснае жыццё.

Ядвіга Нікіціна.

Комі АССР, Лецкі раён.

✱

Чытаю часопіс з 1953 года. Мне падабаюцца гутаркі на навуковыя тэмы, апавяданні з быту, адказы на пісьмы чытачак з удзелам шырокага кола чытачоў, парады.

Шкада, што ў часопісе не бывае каляровых фота, рэпрадукцый з карцін вядомых мастакоў. Хацелася б часцей сустракаць артыкулы аб уменні прыгожа апранацца, аб правілах паводзін на людзях.

Н. Воінава

г. Магілёў.

✱

Нашы прапановы і пажаданні часопісу: больш друкаваць цудоўнае пра Беларусь, яе флору і фауну.

Друкуйце як мага больш песень. Абавязкова з нотамі. Спевы — самае любімае мастацтва беларускіх жанчын! Жадаем бачыць у часопісе ўсё цудоўнае, добрае з нораваў і быту жанчын усяго свету.

Настаўнікі С. С. Ждановіч і З. П. Ждановіч.

2

Вёска Загацце
Даўгаўскага сельсавета
Клічаўскага раёна.

РАНИЦАЙ з-за Сожа пацягнуў цёплы вецер, несучы з сабой пахі сасновага лесу, ледзь улоўны водар палявых кветак.

...Усе вучні выйшлі з майстэрні перадыхнуць ад не зусім прывычнай яшчэ працы, а Лена па-ранейшаму стаяла, схіліўшыся над варштатам, і старанна адпілоўвала кавалак жалеза. З разгара чынага, запэчканага твару дзяўчыны сцякалі струменьчыкі поту, светлыя валасы разляталіся ўбакі. Лена зноў і зноў аглядала дэталі, нібы пытаючы:

— Чаму ў іншых выходзіць усё лёгка і проста, а ў мяне зноў няўдача?

На момант выпрастаўшыся, Лена зноў схілілася над варштатам. У яе вачах святлілася ўпэўненасць. Майстар Сяргей Васільевіч Рабаў здзіўляўся. «Маленькая, тоненькая, адкуль у яе гэтая ўпартасць?» На сэрцы цяплела, і ён падыходзіў да яе, паказваў, як правільна наносіць разбу, трымаць напільнік, карыстацца мікрометрам.

З кожным днём расло майстэрства маладога слесара. Лена актыўна ўдзельнічала ва ўсіх камсамольскіх справах, па-ранейшаму займалася ў гуртках мастацкай самадзейнасці, стала добрым вытворчым работнікам. Працуючы другі год слесарам, дзяўчына зацікавілася электразваркай. Школа? Што ж, яна знойдзе вольны час, каб вучыцца ўвечары. З гэтым пытаннем Лена звярнулася да брыгадзіра зборачнага цэха Васіля Іванавіча Жарыкава. Той глянуў на яе з-пад густых броваў і адказаў:

— Электразваршчыцай, гаворыш?.. Што ж, паспрабуй. Толькі памятай: трэба ведаць душу металу.

А калі Лена заявіла аб сваім рашэнні сяброўцы, з якой яе звязвала даўняя цёплая дружба, тая рассмяялася:

— Жартуеш, Лена! Мала табе прафесіі слесара, дык знайшла больш рамантычную! Ішла б лепш у дзённую школу.

— Я не на жарт адважылася, — адказала Лена. — Магчыма, што ў гэтай прафесіі і ёсць нешта рамантычнае.

Лена паставіла на сваім.

Добра памятаюцца ёй першыя дні самастойнай работы. Трэба было звярнуць водаправодныя трубы. Даволі адказная справа! Лена падабрала электрод, уключыла ток. Вогненныя пырскі паляцелі ўгору, убакі, падалі на зямлю. Здавалася, усё ішло добра. Ужо вяла апошняе шво, як да яе падыйшоў брыгадзір.

— Канчай зварку, — нахмурыўся ён. — Хіба гэта шво? Ад такой зваркі вада пацячэ куды хочаш, толькі не па трубах.

І сапраўды, шво было слабое, порывае. Лена не здолела падабраць патрэбную сілу току, не ачысціла паверхню зваркі. Усё перарабляла нанова. Змарнавала больш трох гадзін. К канцу змены ледзь справілася з нормай.

На другі дзень усё паўтарылася.

Аднойчы ў аўтобусе Лена пачула цікавую размову:

— Прыходжу да яго на абутковую фабрыку, — распавядаў каранасты чорнавалосы хлапец свайму таварышу, — і пытаю, як дабіўся ён такой высокай прадукцыйнасці. Адказвае: «Рукі свае пазнаў. Вось і ўсё». Не зразумеў я спачатку, як гэта можна свае рукі пазнаць. А ён засмяўся і расказаў мне ўсё па парадку. Машынная апрацоўка кожнай пары абутку займае ў яго дзесяць секунд, ды на ручныя падрыхтоўчыя аперацыі ён траціў 27 секунд — амаль утвая больш. Пачаў ён прыглядацца да работы і вылічыў, што за 27 секунд ён робіць 16 рухаў.

Лена яшчэ ўважлівей пачала прыслухоўвацца да размовы суседзяў.

— І вось ён, каб скараціць колькасць рухаў, аб'яднаў аперацыі, — працягваў хлапец. — І што ты думаеш? Замест шаснаццаці пачаў робіць толькі дзевяць рухаў. Ручны час значна скараціўся, і прадукцыйнасць адразу ўзрасла.

На прыпынку хлопцы выйшлі. Гутарка абутнікаў усхвалявала маладую электразваршчыцу. І не дзіва. Яна адразу зразумела значэнне «дробязей», з якіх складаюцца хвіліны, гадзіны, цэлыя змены. І Лена ўзяла на ўлік кожную хвіліну: загадзя даведвалася ў слесараў-зборшчыкаў, якая заўтра будзе зварка. Рыхтавала электроды, разлікі па выкарыстанню сілы току, што дало магчымасць сэканомиць за змену сорак хвілін. У нпружанай вучобе і рабоце праявілася тры месяцы. Выпрацоўка Лены няўхільна ўзнімалася, а праз паўгода зраўнялася з выпрацоўкай спрактыкаваных электразваршчыкаў.

Далейшы шлях Алены Данілаўны Паньковай — шлях многіх савецкіх людзей. Вячэрняя школа, заняткі спортам, удзел у мастацкай самадзейнасці, выкананне абавязкаў дэпутата абласнога Савета дэпутатаў працоўных, уступленне ў партыю, замужства. А далей — жывая, кіпучая работа на прадпрыемстве.

25 год... Калі ўспамінаюць мінулае, гавораць: «Шмат вады праплыло». І тады міжволі думаецца аб нечым страчаным. Не такое жыццё ў Паньковай. Яно цячэ ракой, якая з кожным годам робіцца ўсё больш паўнаводнай і прывольнай.

Алена Данілаўна знаходзіць час і для адпачынку і для свайго сям'і. Вось яна вучыць дачку вышываць і час-ад-часу прыслухоўваецца да радыёпрыёмніка — у адным савецкім горадзе ідзе канцэрт, у другім — рабочы завод абмяркоўваюць матэрыялы сесіі Вярхоўнага Савета СССР, гучыць музыка, чуецца дыханне вялікай зямлі, магутны рытм жыцця.

Былая маленькая кволая Лена стала цяпер ганаровым чалавекам не толькі на сваім прадпрыемстве, але і ў горадзе, нават у вобласці. Алена Данілаўна працуе ўжо ў рахунак 1961 года. Яна



Алена Данілаўна Панькова са сваімі дзецьмі. Фота Ф. Раманава.

з'яўляецца кандыдатам у члены абкома партыі.

Знатная электразваршчыца вырашыла навучыць любімай спецыяльнасці і свайго мужа—таксама камуніста, Івана Мікалаевіча.

Неяк сталася так, што Іван Мікалаевіч некалькі дзён не выконваў зменнае заданне. Гэта выклікала размову ў зборачным цэху. Асабліва гарача абмяркоўвалі промах таварыша камуністы.

На другі дзень у абедзенны перапынак да Алены Данілаўны падыйшоў Жалезнякоў—сакратар партыйнай арганізацыі вагоннага ўчастка:

— Вам вядома, што муж ваш адстае? — Толькі сёння даведалася, Аляксандр Іларыёнавіч. Пастараюся дапамагчы.

Пасля змены муж і жонка ішлі дадому разам.

«З чаго ж пачаць?»—падумала Алена Данілаўна. Яна ведала, што муж гарачы і крыўдлівы чалавек.

— Ваня,—сказала яна.—Чаму ты не просіш мяне дапамагчы?

— Гэта нахонт нормы? Хопіць, Лена. Ну, не выканаў, што з гэтага? Не змог, значыць.—Іван Мікалаевіч адварнуўся. А жонка мякка працягвала:

— Чытала я апавяданне Бажова аб тым, як умудроны жыццём стары расказваў маладому чалавеку пра «сакрэты» сваёй працы. Асабліва мне запаматаліся словы аб жывінцы ў справе. А ў цябе, Ваня, якраз гэтай жывінкі ў электразварцы і не хапае.

Прайшло нямала часу. Іван Мікалаевіч выклікаў Алену Данілаўну на сацыялістычнае спаборніцтва і цяпер мала ў чым уступае сваёй жонцы. Ён штодзёна выконвае норму на 200—270 прац.

У сакавіку, калі механічны цэх быў у прарыве, аднойчы ля вагонаў, што стаялі ў рамонце, адбылася такая размова:

— Выходзіць, Алена Данілаўна, застопарылі? — прыглушана прамовіла электразваршчыца Любоў Злоткіна. — А я была ўпэўнена, што і гэты цэх выцягне.

Алена Данілаўна пільна глянула на Злоткіну і, злёгка прыжмуркушы левае вока, з усмешкай азвалася:

— А ты як думала? Гладкай сцэжкай прыйсці да перамогі? Памыляешся. Нічога проста не даецца. А галаву вешаць не трэба. Лепш памазгаваць разам, што рабіць будзем.

Праз некалькі хвілін у цэху сабралася група электразваршчыкаў.

— Вось што, сябры,—пачала Пянькова. — Мы абслугоўваем тры цэхі. Дык давайце старацца, каб ні адзін не адставаў. У тым, што механічны пляцецца ў хвасце, нямала мы самі вінаваты. У нашай справе трэба даражыць кожнай секундай.

Сілы ў брыгадзе размеркавалі так, каб у выпадку адставання кожны рабочы мог дапамагчы таварышу.

Крывая на дошцы паказчыкаў павольна, але ўпарта папэўляла ўверх. Спачатку дасягнула 88 прац, потым — 102 прац... Штодня брыгада адваёўвала ўсё новыя секунды. І ў гэтым была немалая заслуга Паньковай.

На душы ў Алены Данілаўны лёгка і радасна. «Апублікавана пастанова ЦК КПБ аб саракавой гадавіне Савецкай Беларусі. Трэба перагледзець сваё абавязальства. Але якое ўзяць? Замест 250—275? А ці не многа? Не, не многа»,—вырашыла яна.

З гэтымі думкамі яна ўвайшла ў кабінет партбюро...

Поспехі А. Д. Паньковай радасныя і пераканаўчыя. За добрасумленную працу яна ўзнагароджана двума значкамі «Сталінскі заклік», значком «Выдатны вагоннік», двума медалямі «За доблесную працу», граматай і ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга. У запаветнай шкатулцы знатнай электразваршчыцы ляжыць яшчэ і «Медаль мацярынства».

...Канец змены. Падводзяцца вынікі. І, як заўсёды, Алена Данілаўна і Іван Мікалаевіч выходзяць разам з цэха.

Прыветна глянуўшы адзін на аднаго, муж і жонка, нібы дамовіўшыся, падумалі пра сваіх таварышаў: «Можа, заўтра яны нас і перагоняць. Што ж, у гэтым сэнс сацыялістычнага спаборніцтва. А нам трэба прыкласці ўсе сілы, каб новымі працоўнымі дасягненнямі клікаць іх уперад».

г. Гомель.

Ів. ГРАДЫБОЕУ



Я живу за межами Беларусі і, признаюся, з нецярпівасцю чакаю кожны нумар часопіса.

Чытаю яго супрацоўніцам бальніцы, дзе працую. Як толькі надыходзіць 10-е чысло, мяне пытаюць, ці прыбыла «Работніца і сялянка»? Калі атрымліваю часопіс, збіраецца шмат жанчын і наладжваем гучную чытку.

Г. Г. Якаўлева.

г. Калязін,
Калінінская вобласць.

✱

Часопіс падабаецца мне тым, што з кожнага нумара, калі прачытаеш яго ад першай да апошняй старонкі, можна даведацца шмат новага і цікавага.

Мне здаецца, трэба ў часопісе даваць агранічаныя парады: як захаваць насенне збожжавых, як пасадзіць і даглядаць агарод.

Н. А. Галах.

ст. Высока Літоўск,
Брэсцкая вобласць.

✱

У часопісе, па-мойму, трэба ўвесці старонку спорту, дзе б паведамляліся вынікі спартыўных спаборніцтваў за месяц і быў бы куток пачынаючага шахматыста, у якім друкаваліся б найбольш цікавыя партыі шахматных турніраў.

А. С. Пеўзнер.

г. Орша.

✱

Я прапаную больш друкаваць карысных парад для моладзі, як весці сябе ў кампаніі, больш артыкулаў аб дружбе, каханні, вернасці і павазе.

Т. Баркоўская,

Калгас імя Дзяржынскага
Ашмянскага раёна.

✱

Добра, што часопіс друкуе парады вучоных: мы скарыстоўваем іх у жыцці, яны павышаюць нашу культуру.

Маё пажаданне часопісу: выкрайкі новых фасонаў адзення давайце простыя, эканамічна выгадныя, а таксама для школьнага ўзросту на 10, 12, 15 год. Пажадана, каб у часопісе хоць бы зрэдку друкаваліся парады па агародніцтву, садоўніцтву і пчалярству.

Ф. А. Асмалоўская.

Чачэрскае раён,
Гомельская вобласць.

СВЕТЛЫЯ НАДЗЕІ

Аляксандра УС

ЯК ЖЫВЫ, узнікае перада мною хвалюючы малюнак. У Мінску адбываецца канфэрэнцыя прыхільнікаў міру. Невысокая хударлявая жанчына стаіць на трыбуне. Яна ледзь паспявае сказаць некалькі слоў, як нікне яе галава, а плечы дрыжаць ад плачу. Вялікае матчына гора кранае сэрца прысутных. Уся зала ўстае. Доўга не спыняюцца гарачыя воплескі, па твары многіх сцякае слязіна.

Шчырае спачуванне да непазбыўнага гора маці Героя Савецкага Саюза Веры Мікалаеўны Сільніцкай пераносіць мяне думкамі ў Капенгаген.

У чэрвені 1953 года давялося мне прыняць удзел у Міжнародным жаночым кангрэсе. На трыбуне — маці загінуўшага ў Карэі англійскага салдата, а да яе па зале плыў сцяг карэйскага народа, які ў той час уласнай крывёю здабываў сабе свабоду. Сцяг паднеслі да трыбуны і перадалі ў рукі англічанцы. Маці ўзяла яго маршчыністай рукой і, прытуліўшы да сэрца, заклікала спыніць вайну, у якой гінуць людзі, як загінуў яе любы сын.

Сын беларускай маці загінуў, абараняючы ад фашызма свабоду і незалежнасць сваёй Айчыны, а сын англійскай маці склаў галаву за інтарэсы імперыялістаў. На яго айчыну ніхто не нападаў. Але загубленае жыццё дзяцей аднолькава балюча для сэрца кожнай маці. У гэтым адзінстве ёсць і вялікая розніца. Першая маці ганарыцца сынам — сваім адважным выхаванцам, а другая ўвесь час пакутуе пры думцы, што так дарэмна, за чужыя справы аддаў жыццё яе сын у чужой далёкай старонцы.

Для кожнай маці самае дарагое на свеце — яе дзеці.

Мінула пяць год. Адбыліся вялікія падзеі. Многія народы каланіяльных краін дабіліся незалежнасці, многія ўзмацнілі барацьбу за нацыянальнае вызваленне. Аднак узмоцненая гонка ўзбраенняў, выпрабаванне атамнай зброі азмрочваюць жыццё мільёнаў людзей, хвалююць іх сэрцы, не даюць упэўненасці ў заўтрашнім дні.

У пачатку чэрвеня гэтага года Міжнародная дэмакратычная федэрацыя склікае Міжнародны жаночы кангрэс. З усіх куткоў зямнога шара ў сталіцу Аўстрыі — Вену збіраюцца прадстаўніцы прагрэсіўных жаночых арганізацый, каб абмеркаваць пытанні, якія хвалююць жанчын усяго свету.

Кангрэс абмяркуе пытанне аб ролі і адказнасці жанчын у сучасным свеце і аб задачах МДФЖ. Дзейна рыхтуюцца да кангрэсу жанчыны розных краін. Многім дэлегаткам давядзецца пераадолець шмат цяжкасцей. Саюз дэмакратычных жанчын Аўстрыі вялікім тыражом выдае паштоўку і на выручаны ад яе продажу сродкі аплочыць прыезд у Аўстрыю японскай дэлегаткі. На сходах аўстрыйскіх жанчын яна будзе разказваць аб вялікім гора, якое давялося перанесці японскаму народу ад выбуху атамных бомб.

Дэлегаткі кангрэсу закрануць самыя жыццёвыя праблемы, якія датычаць лёсу мільёнаў жанчын капіталістычных і каланіяльных краін. Іх голас узнімецца супроць дыскрымінацыі жанчын у галіне працы. Пытанне аб аплаце жаночай працы нароўні з мужчынскай усё яшчэ не знайшло вырашэння. Прадстаўніца Ірака паведаміць аб бяспраўі жанчын яе краіны ва ўсіх галінах грамадскага, эканамічнага і палітычнага жыцця, аб закрыцці для іх доступу ў навуку і культуру. Па 12—14 гадзін у суткі даводзіцца працаваць работніцам у тэкстыльнай і тытунёвай прамысловасці. Яны не маюць права не толькі быць абранымі, але і прымаць удзел у выбарах кіруючых органаў.

Жанчыны Эквадора выступаць супроць уціску і галечы, якія культывуе ў гэтай краіне амерыканскі імперыялізм. З чатырох мільёнаў жыхароў амаль мільён складаюць бязлітасна эксплуатаемыя сельскагаспадарчыя рабочыя, а каля паловы з іх — жанчыны, праца якіх, як правіла, не аплачваецца: яна нібыта ўключаецца ў заробтак гаспадары сям'і. Голад і галеча прымушаюць жанчын і дзяцей брацца за самыя цяжкія работы. Чатырох-пяцігадовыя дзеці даглядаюць жывёлу і птушку.

Размеры артыкула не дазваляюць падрабязна апісаць паднявольнае жыццё мільёнаў жанчын у капіталістычных і каланіяльных краінах. Але гэта ўжо не пасіўныя людзі. Яны актыўна змагаюцца за лепшае жыццё, за ўмацаванне міру.

Усяму свету вядома імя алжырскай патрыёткі Джамілы Бухірэд, якую французскія каланізатары прыгаварылі да смерці. Толькі адзінства барацьбітоў за вызваленне алжырскай патрыёткі прымусіла забойцаў адмяніць пака-

ранне. Гэты прыклад яскрава сведчыць аб тым, што ўпартая барацьба не павінна спыняцца, яна павінна расці і ўзмацняцца.

Жанчыны гор. Кардыфа (Англія) наладзілі дэманстрацыю каля амерыканскага консульства. На сваіх плакатах яны напісалі: «У імя нашых дзяцей спыніце палёты амерыканскіх бамбардзіроўшчыкаў з вадароднымі бомбамі».

«Саюз італьянскіх жанчын» заклікаў усіх жанчын выступіць супроць рашэння ўрада аб стварэнні ракетных баз на тэрыторыі Італіі.

З вялікім уздымам прайшла падрыхтоўка да кангрэсу ў краінах сацыялізма. Некаторыя жаночыя арганізацыі выпусцілі паштоўкамі тыражамі паштовыя маркі, вышылі хусткі, зрабілі шмат сувеніраў, якія з'явіліся крыніцай збору сродкаў на фінансаванне кангрэсу.

Савецкія жанчыны ведаюць, што самым лепшым укладам у справу міру з'яўляецца іх самаадданая праца, накіраваная на ўмацаванне сацыялістычнай дзяржавы. Яны рыхтуюць сувеніры, памятныя падарункі, пісьмы для дэлегатак. Жанчыны Малдавіі пашлюць сваім замежным сяброўкам арыгінальнае пано «Міру — мір», многа мастацкіх вышывак, скульптур, разьбу па дрэву. Мастачка латвійскай фабрыкі Вальдарайце Алееда падрыхтавала арыгінальную аксамітную сурвэту. Найтанчэйшыя карункавыя работы, хусткі, сурвэты, накідкі пашлюць дэлегаткам кангрэсу жанчыны Арменіі. Беларускія жанчыны таксама пасылаюць сувеніры і фатаграфіі, якія ярка адлюстроўваюць жыццё жанчын і дзяцей нашай рэспублікі. Жанчыны Узбекістана і Кіргізіі падрыхтавалі цікавыя матэрыялы, у якіх асвятляюцца вялікія змены, што адбыліся ў становішчы жанчын за 40 год савецкай улады.

Кангрэс зацвердзіць новы Статут МДФЖ і наменіць шляхі далейшай работы Федэрацыі за мір, за раўнапраўе і шчасце дзяцей, за спыненне выпрабаванняў ядзернай зброі.

Няхай гнеўны пратэст дэлегатак ад імя мільёнаў жанчын, жанчын-маці, якія даюць жыццё, дойдзе да кіраўнікоў тых дзяржаў, якія так упарта працягваюць рыхтаваць новую вайну.

Няхай голас жанчын, палымых барацьбітоў за мір, салыцца з галасамі ўсіх сумленных людзей свету і прагучыць набатам: «Вайне не бываць!» Светлыя надзеі чалавецтва здзейсняцца!

НА КРУТЫМ УЗДЫМЕ

ШЭСЦЬ год прайшло, як хлебаробы калгаса «1 Мая» выбралі мяне сваім старшынёй. Прыпамінаю, як на выбарным сходзе недаверлівыя калгаснікі гаварылі:

— Тут трое мужчын не далі рады, а што зробіць кволая жанчына?

І праўда, грамадская гаспадарка была ў заняпадзе. Калгас меў каля 10 павозак і зусім нязначны інвентар. Типовых памяшканняў не было. На працу выходзіла не больш 30 працэнтаў калгаснікаў. Слабыя кадры паляводаў і жывёлаводаў. Ураджайнасць збожжа не дасягала і 5 цэнтнераў з гектара. Працадзень быў не важкім.

Галоўную ўвагу давалася звярнуць на падбор кадрў і працоўную дысцыпліну. Брыгадзірамі і загадчыкамі ферм былі пастаўлены лепшыя калгаснікі.

Праз год — другі калгас пачаў прыкметна станавіцца на ногі.

Восень 1954 года прынесла нам першы мільён даходу.

Першыя поспехі акрылілі. Ні адзін з калгаснікаў ужо не сядзеў дома, а штодзённа мацаваў эканоміку, прымнажаў багацце калгаса.

Гаспадарка становілася шматгаліннай. Апрача раслінаводства і жывёлагадоўлі, хлебаробы пачалі разводзіць рыбу, заняліся пчалярствам, садоўніцтвам.

Асабліва парадавалі нас вынікі мінулага года. Ураджай збожжа ў сярэднім склаў 13 ц з гектара. Гэта ўжо ў паўтара раза больш чым у 1956 годзе. Добра ўрадзілі бульба, цукровыя буракі, лён.

З'явіліся ў нас майстры высокіх ураджаяў. Брыгада Станіслава Дуброўніка атрымала па 18 ц яравой пшаніцы, брыгада Мар'яна Вянкевіча сабрала па 16,8 ц азімага жыта з гектара.

Праўленне калгаса гарача ўзялося за культуру земляробства. Засяваем па лубіну каля 200 гектараў азіміны, яравыя сеем па зябліву, шырока практыкуем перакрываваную і вузкарадковую сяўбу, падкормку і праполку азімых і яравых. Прапашныя і кукурузу садзім квадратна-гнездавым спосабам. І самае галоўнае — угнаенні. На кожны гектар уносім не менш 30 тон торфягноевых кампостаў, выкарыстоўваем глей, попел і птушыны памёт.

Пад лозунгам партыі — у бліжэйшыя гады дагнаць ЗША па вытворчасці мяса, малака і масла на душу насельніцтва — працуюць і жывёлаводы. Летась яны паспяхова выканалі свае абавязальствы. Ад кожнай фуражнай

каровы надаілі па 3004 кг малака. На 100 гектараў сельгасугоддзяў атрымалі па 43,3 ц мяса.

Жывёлаводы добра кормяць і даглядаюць стагатак. Кожнай дойнай карове выдаюць за суткі 12 кг грубых кармоў, 40 кг сіласу, 6 вёдзер брагі, 1 кг мукі, 8 кг бульбы і 100 грамаў солі-лізунцу. Уся жывёла зімуе ў цёплых і выгодных памяшканнях. Паросныя маткі і маладняк знаходзяцца ў свінарніку з паравым ацяпленнем.

Працаёмкія працэсы на фермах механізаваны. На свінаферме дзейнічае падвесная дарога даўжынёй у 250 метраў, у кароўніку — аўтапаілка. Амаль усе кармы рыхтуюцца механізаваным спосабам.

Сёлета жывёлаводы ўзялі павышаныя абавязальствы: атрымаць на 100 гектараў сельгасугоддзяў па 300 ц малака, па 57 ц мяса, у тым ліку на 100 гектараў ворнай зямлі па 45 ц свініны.

Калгас знаходзіцца на крутым уздыме. Летась ён меў 2 мільёны 43 тысячы рублёў даходу. На кожнай працадзень калгаснікі атрымалі па 6 рублёў грошай, 2,1 кг збожжа, 1,5 кг бульбы, 40 грамаў цукру і па 1,5 кг кармоў для ўласнай жывёлы.

Багацце ствараецца рукамі людзей. А людзі ў нас выдатныя. Узяць к прыкладу брыгадзіра Адольфа Юшкевіча. За высокія ўраджаі збожжавых і тэхнічных культур ён тройчы быў удзельнікам Усеаюзнай сельскагаспадарчай выстаўкі. Галоўны выставачны камітэт узнагародзіў яго трыма медалямі, кішэнным гадзіннікам і веласіпедам. У 1957 годзе атрымалі ўзнагароды звеннявыя Тацяна Станкевіч, Станіслаў Рудзь, брыгадзір Мар'ян Вянкевіч.

Але гэтым не вычэрпваецца спіс выдатных працаўнікоў калгаса. Далёка за яго межамі славяцца імёны даярак Лёлі Янкоўскай, Станіславы Рудзевіч і Францішкі Гідрэвіч. Летась яны надаілі ад кожнай каровы сваёй групы па 3400 літраў малака. Свінарка Ніна Качаноўская за год адкарміла 55 свіней вагой звыш пяці тон.

Высока ацанілі нашы поспехі партыя і ўрад. Мяне ўзнагародзілі ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга, даярку Франю Іванаўну Гідрэвіч медалем «За працоўную доблесць», звеннявую па ільну Мар'ю Іванаўну Цыбрук медалем «За працоўную адзнаку». Мы ад усёй душы ўдзячны партыі і ўраду за высокія ўзнагароды.

Радасна адзначыць, што ў нашым калгасе расце культура хлебарабаў. У нас радыё ў кожнай паляводчай брыгадзе. У цэнтры калгаса і ў вёсцы Тумашэўцы ўжо гараць лампачкі Ільіча. На нашай тэрыторыі дзве пачатковыя і адна сямігадовая школы, хата-чытальня, радзільны дом, пабудаваны за сродкі калгаса, і дзіцячыя яслі.

Г. П. НАЗАРАВА,

старшыня калгаса «1 Мая»
Жалудоцкага раёна
Гродзенскай вобласці.



Пяць год назад заатэхнік Яўгенія Цімафееўна Кіслухіна змяніла зручны кабінет на неспакойную работу старшыні калгаса. Пад яе кіраўніцтвам сельгасарцель імя Дзімітравы Карэліцкага раёна дасягнула вялікіх поспехаў. Урадліваць палёў павялічылася ўдвая, вырасла пагалоўе жывёлы і яе прадукцыянасць, пабудаваны добрыя грамадскія памяшканні. За поспехі ў развіцці грамадскай гаспадаркі ўрад узнагародзіў Яўгенію Цімафееўну ордэнам Леніна. На здымку: старшыня Гродзенскага аблвыканкома І. С. Канановіч уручае ордэн Леніна Я. Ц. Кіслухінай.

Фота А. Перахода.
(Фотахроніка БелТА).

ПРЫ СУСТРЭЧЫ з праслаўленымі людзьмі мы стараемся знайсці ў іх што-небудзь незвычайнае, не ўласцівае простым людзям, хочам пераняць хоць драбніцу іхніх паводзін, каб у якой-небудзь ступені быць падобнымі да іх. І бадай заўсёды нас вабіць сардэчная прастата, любоў да навакольных, што так характэрна для гэтых людзей.

На першы погляд нічым не выдзяляецца Сцепаніда Піліпаўна Ільчук. Але толькі на першы погляд. Калі ж уважлівей прыгледзішся да гэтай простае вясковай жанчыны невысокага росту з ветлівым тварам, на які доўгія гады працы паклалі свой адбітак, да яе дапытлівых вачэй, поўных унутранага святла, то адразу адчуеш, што перад табой чалавек вялікай душы.

Нялёгка прыйшла да Сцепаніды Піліпаўны працоўная слава.

Добра памятаецца ёй 1950 год. Малады калгас імя Жданава Драгічынскага раёна толькі становіўся на ногі. Людзі, якія нядаўна ўступілі на шлях калектыўнай гаспадаркі, не маглі адразу пазбыцца аднаасобніцкіх звычак, гэтых магічных «маё», «тваё», і зразумець такія простыя цяпер словы, як «наша», «калектыўнае», «грамадскае»...

І Сцепанідзе Піліпаўне нялёгка было раз і назаўсёды парваць з аднаасобніцкімі настроямі. Але ўжо і тады яна ўсёй душой адчувала, што толькі ў калгасе, у дружным калектыве селянін здолее скінучь галечу, пазнаць сапраўднае чалавечае шчасце. І вось яна, маці васьмі дзяцей, у трыжонны год станаўлення калгаса прыйшла ў праўленне і сказала:

— Буду працаваць на свінаферме. Даглядчыцай.

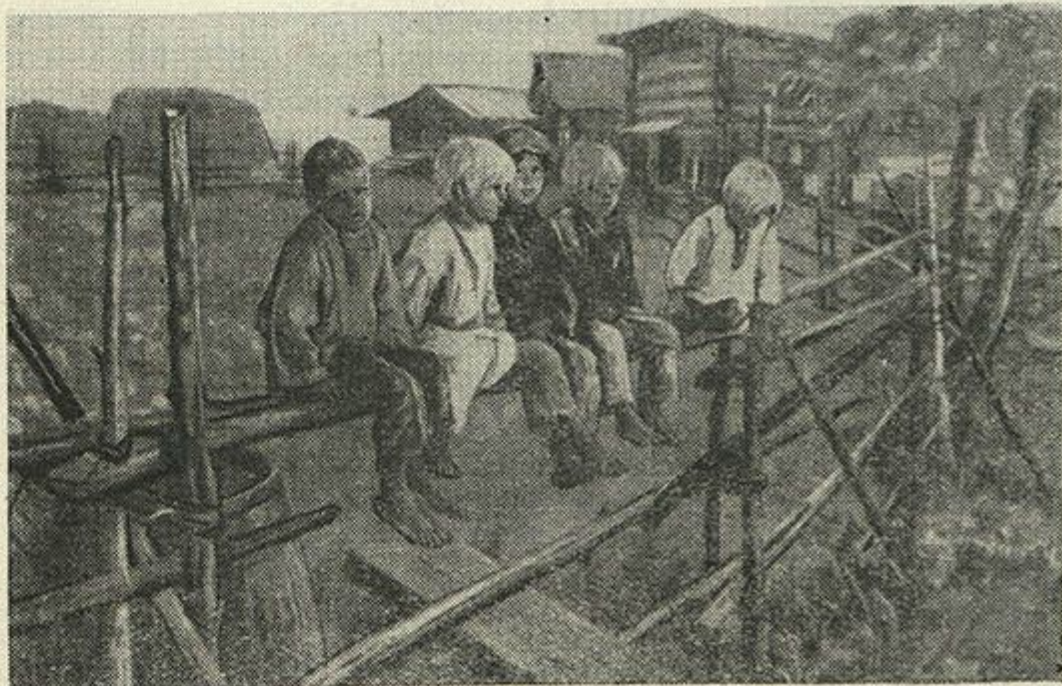
Год ад году мужнеў калгас, расла свінаферма, а разам з ёю і поспехі перадавой свінаркі. У 1956 годзе Сцепаніда Піліпаўна атрымала ад кожнай свінаматкі па 27 парасят і адкарміла 53 свінні агульнай вагою звыш пяці тон. К таму часу яна была ўжо дэпутатам Вярхоўнага Савета БССР, удзельніцай Усесаюзнай сельскагаспадарчай выстаўкі.

Добрымі вынікамі парадаваў свінарку мінулы год. Ад кожнай з васьмі свінаматок Сцепаніда Піліпаўна атрымала па трыццаць парасят.

Але не адразу выкрышталізоўваўся вопыт, не ўсё прыходзіла лёгка. Свінарнік быў халодны, без святла, вадаправода, падвеснай дарогі. Колькі разоў прасіла былога старшыню: «Трэба адрамантаваць свінарнік, ён жа кругом дзіваны». Той абяцаў, але нічога не рабіў. Давялося самой кананаціць сцены, рамантаваць станкі...

А бывала, і бяда страсецца на ферме; замлее тады сэрца ў жанчыны. Памятаецца такі выпадак.

Позна ноччу ў акіяніцы хаты Сцепаніды Піліпаўны раздаўся трыжонны стук. Прыхінуўшыся да акна, яна ўбачыла заснежаную постаць, у якой пазнала дзеда Цімоха Лісічыка.



РАДАСЦЬ

Не запальваючы святла, хуценька апранулася і па дарозе ўжо прыслухоўвалася да шэпту вартаўніка свінафермы:

— Стэфка, дочухна, хутчэй!.. З «Рабой» нешта нядобрае...

Паросная свіння ляжала на баку, глуха парохнаваючы. Маланкай прамільгнула думка: «Няўжо канец?». І праз некалькі хвілін ужо стукала ў акно ветурача Гурбо:

— Сяргеевіч, бяда!

З дапамогай спецыяліста паросную ўдалося выратаваць.

— Ну, браточкі, дзякую, — голасам, яшчэ поўным нядаўняга хвалявання, прамовіла жанчына.

Поплеч са Сцепанідай Піліпаўнай працавалі яе сяброўкі Мар'я Брыч, Тацяна Канцар, Ганна Лісічык, з якімі прайшла яна праз усе нягоды жыцця на свінаферме, з якімі дзялілася вопытам.

Чакала неяк Ганна Лісічык вялікага прыплоду ад сваёй «Перапёлачкі». Хоць яна ўжо не навічок на ферме, але ўсё ж звярнулася за парадай да Сцепаніды Піліпаўны, як да спрактыкаванай свінаркі.

Сцепаніда Піліпаўна сама па крупінцы набывала вопыт. Урыўкамі ад работы прачытвала папулярныя брашуры па свінагадоўлі, вучылася ў перадавых свінарац краіны, пераймала ў іх тое, што падыходзіла да ўмоў беларускага Палесся. Давялося аднойчы пабываць на экскурсіі ў саўгасе «Рось» Гродзенскай вобласці. Тут Сцепаніда Піліпаўна сваім дапытлівым розумам імкнулася пранікнуць ва ўсе драбніцы жыцця свінафермы.

За восем год працы на ферме Сцепаніда Ільчук выгадавала 1800 парасят і адкарміла звыш васьмісот галоў свіней па 90—100 кілаграмаў кожная.

Не заўсёды ўсё ішло гладка. Нават сёлета здарылася непрадбачанае. Як ужо не песціла, не даглядала сваю «Малышку», а яна прынесла ўсяго 12 парасят. Гэта яшчэ нічога, але спачатку загінула адно, а неўзабаве — другое. Дзе шукаць рады? Можна што не так зрабіла? А тут яшчэ заатэхніка Валянціну Прымотраву, з якой так пасябрала за апошнія гады, перавялі на іншую работу. Раней яны да позняй ночы сядзелі, раіліся, які рацыён устанавіць назаўтра, а цяпер да ўсяго трэба дадумацца самой. Не на ўсё ж знойдзеш патрэбны адказ у брашурах. Вось і складаеш на сваю рызыку рацыёны, выпрацоўваеш свой метады кармлення. Добра яшчэ, што

Дзень дзяцінства. Які вялікі і хваляючы змест у гэтых двух словах! Колькі цёплых пачуццяў і летуценных усмешак выклікаюць яны ў сэрцах і на вуснах людзей!

Дзеці — наша надзея, наша радасць, наша змена. Дынкаго, як не дзяцей, павінны абараняць, пра каго, як не пра іх, павінны клапаціцца ўсе людзі...

Адзначаючы Дзень дзяцінства, наш часопіс у гэтым нумары змяшчае рэпрадукцыі з карцін мастакоў мінулага стагоддзя і фатаздымкі нашага нарэспандэнта на тэмы сённяшняга дня.

Паглядзіце на здымак злева — гэта рэпрадукцыя з карціны мастака І. М. Пранішніна «Верабейчыкі». Звярніце ўвагу на гэтых абарваных і абшарпаных вясковых вераб'ёў. Разнапёрай чароднай апусціліся яны на паламаны плот, каб тут жа імкліва ўзняцца і зноў ляцець у сваю дарогу...

Няцяжна здагадацца, куды вяла яна гэтых вясковых небаракаў у цяжкія гады царызма ў Расіі...

ПРАЦЫ

Паўлюк ПРАНУЗА

З О С Я

не падводзяць падвозчыкі кармоў Якаў Карпінчык і Макар Патапчук. А раней што было? Час карміць свіней, а кармоў не падвезлі. Бывала і так, што кармы ёсць, а прыгатаваць няма дзе. Кармакухня не абсталявана, не хапае дроў, торфу.

І толькі новы старшыня Васіль Давыдавіч Лятун пачаў клапаціцца аб ферме. Праўда, няма яшчэ тут падвеснай дарогі, водаправода, цёплай радзільні, але ж праўленне прыкладзе ўсе намаганні, каб зрабіць свінаферму лепшай у раёне.

Сям'я ў Сцепаніды Піліпаўны вялікая, і дзеці часта наведваюць маці.

Вось падбегла да маці малодшая дачка Люда, вучаніца чацвёртага класа.

— Мама, а я сёння зноў пяцёрку атрымала, — хваліцца яна, перадаючы маці полудзень.

Маці і дачка ідуць да станка, дзе ў акружэнні пятнаццаці парасят парохкае свінаматка «Бярозка».

— Дапаможаш мне гадаваць?

— Дапамагу, мамачка, — адказвае дзяўчынка, стоячы на пальчыках і любуючыся пацешнымі малымі.

І такія дні — не выключэнне. На ферму прыходзяць старэйшыя дочки, Надзя і Лора, сыны, Барыс і Валодзя, нават шасцігадовы Коля і той іншы раз важна пройдзе па свінарніку, аглядаючы матчыну гаспадарку.

* * *

Дзве радасці, дзве вялікія падзеі адбыліся ў жыцці Сцепаніды Піліпаўны ў бягучым годзе. Першая — гэта тое, што 1958 год яна сустрэла ў новым доме (калгас дапамог ёй пабудавацца), і другая — тое, што ў сярэдзіне студзеня ёй разам з іншымі перадавікамі сельскай гаспадаркі Беларусі прысвоена ганаровае званне Героя Сацыялістычнай Працы.

Нават у думках Сцепаніда Піліпаўна не дапускала, што яе праца будзе так высока ацэнена ўрадам, роднай Камуністычнай партыяй.

Поўная працоўнага энтузіязму, Сцепаніда Піліпаўна Ільчук дала слова атрымаць сёлета ад кожнай замацаванай за ёю свінаматкі не менш чым па 30 парасят і адкарміць 110 галоў свіней. Можна быць упэўненым, што і гэтае абавязацельства будзе выканана, што Сцепаніда Піліпаўна не спыніцца на дасягнутым.

У. МАКАРЭВІЧ

Брэсцкая вобласць.

І вось, як кантраст, сённяшні дзень такіх жа вясковых вераб'ёў, сфатаграфаваных у калгасе імя Беларускай ваеннай акругі.

Не толькі інакш глядзяць вочы юных бесклапотных дзяцей калгаснікаў — інакш нават «глядзіць» вясковая вуліца...

Параўноўваеш лёс гэтых дзвюх дзіцячых чародан і міжвольна ўспамінаеш вершы Янкі Купалы:

«Вам на памяць серп і молат

Даравала доля,

Каб з вас кожны быў, як волат,

Не гнуў плеч ніколі.

Каб здабытую свабоду

Зналі, шанавалі...»

Так, маладому падростаючаму пакаленню трэба знаць і шанаваць тыя заваёвы, якія ў жорсткіх баях здабываліся і паліваліся крывёю іх дзядоў і бацькоў.

На золку дзяўчына
Свой дом пакідала,
І маці на ростані
Слёз не стрымала:
— Вучыся, дачушка,
Удачы жадаю...
Віецца дарога
Праз поплаў да гаю.
Гай толькі прачнуўся,
Расою іскрыцца:
— Ці прыдзеш сюды
Па арэхі, суніцы?
Як быццам сястрыца,
Спытала бярозка:
— Табе надакучыла
Родная вёска!
Струменіць рака,
І яна не стрывала:

— А я твае рукі
І твар абмывала.
На ніве галовы
Схіляе калоссе,
У пошуме чуюцца
Ціхае:—Зося.
З пагорка навокал
Дзяўчына зірнула,
І сэрца юначае
Смуткам кранула:
— Ці ж рукі мае
Не касілі, не жалі!
Вярнуцца б. — Ля вёскі
Сяброўкі спявалі,
Сяброўкі па працы,
Сяброўкі па школе.
Як дораг кут родны,
Калгаснае поле!

З рэдакцыйнай пошты

МОЛАДЗЬ НАШАГА КАЛГАСА

Дарагая рэдакцыя!

ДАСЫЛАЮ Вам невялікае пісьмо. Я толькі пяты год працую ў калгасе імя Жданава аграномам. А колькі гістарычных змен адбылося за гэты кароткі час і ўсё для таго, каб палепшыць нашу жыццё. Калі я прыехала ў калгас, тут было шмат маладых людзей, якія скончылі дзесяцігодку. Усе яны сядзелі дома і на калгас глядзелі скрозь пальцы. За пяць год, што я тут живу і працую, моладзь стала непазнавальнай. Яе стрэнеш і на ферме і звеннявымі, — адным словам, усюды.

Вось вам наша скромная дзяўчына Антаніна Фядосік. Два гады назад яна скончыла 10 класаў і адразу пайшла на ферму даяркай. Спачатку вельмі хвалявалася. Адночы прыйшла да мяне і заявіла, што, відаць, нічога з яе не будзе. Я, вядома, пастаралася пераканаць, што ўсё адразу не прыходзіць. Антаніна працавала, не пакладаючы рук. У мінулым годзе яе паслалі ў Маскву на фестываль.

Цяпер Антаніна Маркаўна ідзе ўперадзе ўсіх нашых даярак. Праўда, у нас яшчэ вельмі слабая кармавая база. Калгас узяў абавязацельства надаць па 1500 літраў малака ад кожнай каровы, а Антаніна — па 2300 літраў.

Шмат у нас добрай моладзі, і з ёю можна дабіцца ўсяго.

Н. КАПІНСКАЯ

Калгас імя Жданава, Капаткевіцкі раён.



Трацютва не збылося...

ДАРАГАЯ РЭДАКЦЫЯ!

Дасылаю артыкул пра вясковую настаўніцу пачатковых класаў Г. В. Палянкову, разам з якой я працую ўжо шосты год. Назіраючы за яе працай, я прыйшоў да думкі, што пра Палянкову варта напісаць у беларускі часопіс для жанчын.

З павагай І. СІДАРЭНКА

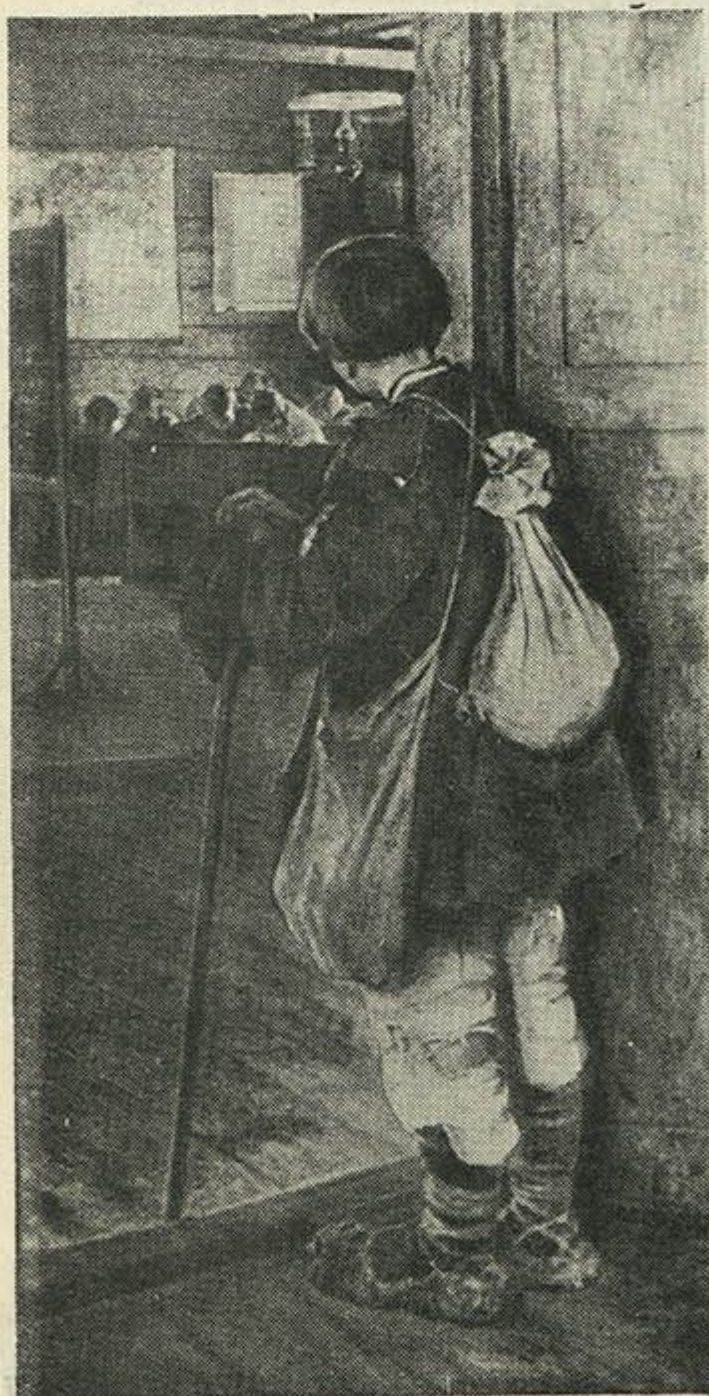
Бялыніцкі раён, Вішоўская
сямігадовая школа.

Д А РОЗНЫХ людзей працоўная слава прыходзіць па-рознаму. Пачатак працоўнага шляху Ганны Васільеўны быў не з прыемных. Адночы яе ўрок беларускай мовы ў чацвёртым класе наведваў інспектар-метадыст. Седзячы на апошняй парце і не падымаючы галавы, ён з падкрэслена суровым выглядам запісваў нешта ў бланкот. Маладая настаўніца адчувала на сэрцы непакой...

Пасля ўрока інспектар сказаў:

— Прабачце, Палянкова, за шчырасць, але з вас не атрымаецца добрай настаўніцы.

Справа ў тым, што Ганна Васільеўна, тлумачачы вучням прыметнікі, ад празмернага хвалявання прадыхвала для запісу на дошцы і ў сшытках сказ без ніводнага прыметніка, а потым ужо не адважылася выправіць памылку. Іменна гэты выпадак і даў інспектару падставу вынесці катэгарычны «прысуд»



★
«Ля дзвярэй школы». Якое шчырае спачуванне выклікае гэты абвешаны торбамі небарака з ніем у руках. Звярніце ўвагу, як прагна ловіць ён кожнае слова з таго, што гаворыцца ў класе... з якім задавальненнем сеў бы ён за вучнёўскую парту... Але іншая дарога вядзе яго ў жыццё — безнадзейная дарога жабрацтва. І хто ведае, куды прывядзе яна гэтага абяздоленага сялянскага сына... Такі сумны змест вядомай карціны мастака М. П. Багданава-Бельскага...

★

настаўніцы, да якой ён ужо не лічыў магчымым звярнуцца інакш як толькі па прозвішчу.

Упэўнены ў правільнасці свайго вываду, інспектар напісаў акт праверкі і паехаў. Але Ганна Васільеўна пасля доўгага роздуму не згадзілася з ім і вырашыла ніколі не губляцца і не апускаць рук. Яе падтрымалі спрактыкаваныя педагогі каштоўнымі парадамі, а вырашыць шматлікія пытанні метадыкі дапамагла педагогічная літаратура. Трывога і сумненні паступова змяніліся ўпэўненасцю.

...З таго часу мінула дваццаць тры гады. Праляцелі суровыя дні Айчынай вайны. Тады Ганна Васільеўна працавала ў адной са школ Башкірыі, а з лета і да глыбокай восені разам з калгасніцамі працавала на полі, дапамагала ў бітве за ўраджай, за хлеб для фронту.

Апошнія шэсць год Ганна Васільеўна працуе ў пачатковых класах Вішоўскай сямігадовай школы Бялыніцкага раёна. Калі яна прыехала сюды, школу дабудовалі. Пахла смалой, свежым мохам, сырой глінай і фарбамі. Ужо на трэці дзень у пакоі, адведзеным для яе класа, быў ідэальны парадак: пабеленая печ, вымыта падлога, з'явілася прыгожа аформленая табліца з «Правіламі для вучняў», лозунгі, плакаты, наглядныя дапаможнікі. Аб усім гэтым паклапацілася настаўніца і яе будучыя вучні.

Пачаліся заняткі. Як і раней, Ганна Васільеўна шмат увагі аддавала якасці ўрокаў. Ні адзін яе вучань не выходзіў са школы, не засвоіўшы ўрока, змест і парадак выканання заданага на дом. Звычайна лічылася, што найбольш слабым месцам у падрыхтоўцы вучняў пачатковых класаў з'яўляюцца руская і беларуская мовы і арыфметыка, бо ў пятых класах вучні часам не паспяваюць па гэтых прадметах. Вучні ж, з якімі чатыры гады працавала Ганна Васільеўна, маюць трывалыя веды.

Не застаецца настаўніца ўбаку і ад вырашэння задач політэхнічнага навучання. Хоць Вішоўская школа не багата абсталяваннем для ўрокаў ручной працы, але настаўніца знайшла выхад. Летась на ўрок працы ў чацвёртым класе яна прынесла вышыты з густам партрэт У. І. Леніна.

— Хто з вас, дзеці, бачыў, як вышываюць дарослыя? — звярнулася яна да вучняў.

У адказ паднялі рукі толькі некалькі дзяўчынак. Але настаўніца адразу заўважыла, што дзеці зацікавіліся. На пытанне, ці хочучь яны навучыцца так вышываць, усе адказалі поўнай згодай.

Урок пачаўся з таго, што настаўніца расказала аб прасцейшых спосабах вышывання. Потым кожная дзяўчынка і хлопчык атрымалі іголку, нітку і па кавалачку тканіны з малюнкам расліны. Вучні ўзяліся за работу.

Праз месяц усе чацверакласнікі ўмелі добра вышываць «сцебяльком» і прасілі настаўніцу, каб навучыла вышываць «балгарскім крыжам». А на 8 сакавіка кожны вучань Ганны Васільеўны зрабіў сваёй маці падарунак — вышытую насавую хустачку.

Ганна Васільеўна навучыла сваіх выхаванцаў працаваць з глінай, пластылінам, кардонам. Для школьнай навагодняй ёлкі вучні самі зрабілі мноства цацак.

Вясной настаўніца прывучае дзяцей працаваць на гародзе, вырошчваць гуркі, памідоры, кукурузу, а на клумбах перад школай — прыгожыя кветкі. Уво-

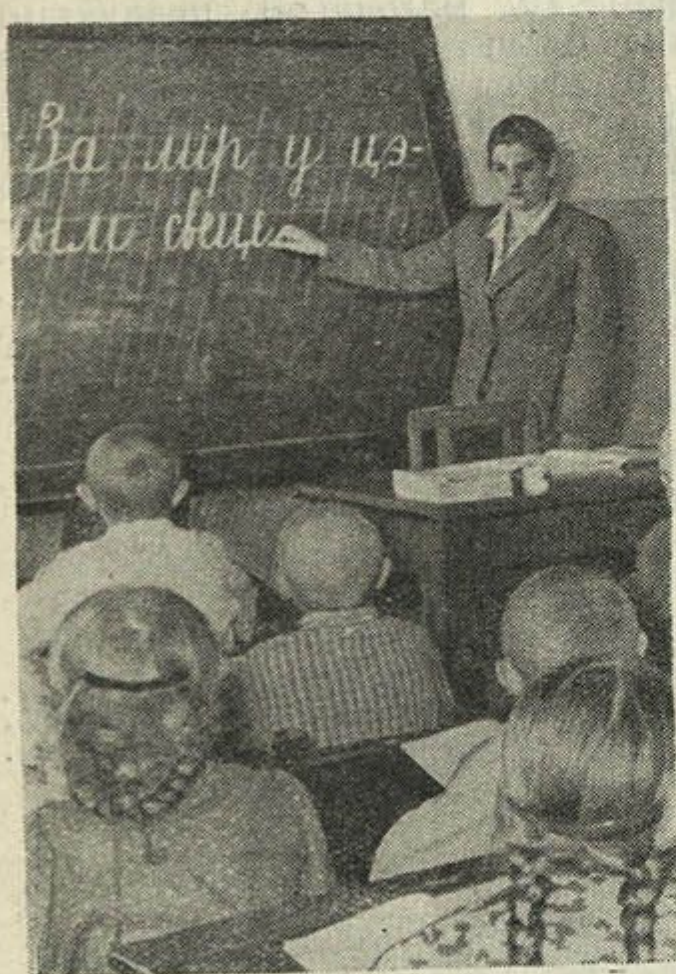
сень вучні ахвотна дапамагаюць мясцоваму калгасу імя Калініна ўбіраць кармавыя буракі.

У Ганны Васільеўны ўжо багаты вопыт работы ў школе, і яна сама дапамагае маладым настаўнікам: часта праводзіць адкрытыя ўрокі, выступае з дакладамі на пасяджэннях куставога метадычнага аб'яднання, не раз прымала ўдзел у раённых і абласных педагогічных чытаннях. Яе доклад аб арганізацыі вучэбных заняткаў ва ўмовах адначасовай работы з двума класамі атрымаў станоўчую ацэнку журы шостых абласных педагогічных чытанняў.

Настаўніца Палянкова — часты госць у хатах калгаснікаў. Яна гутарыць з імі, адказвае на пытанні не толькі як агітатар, але і як дэпутат раённага Савета. Часта самі выбаршчыкі звяртаюцца да свайго дэпутата і заўсёды знаходзяць дапамогу. Нядаўна жыхары вёскі Крукі паскардзіліся Ганне Васільеўне на тое, што іх адзіны калодзеж зусім непрыдатны, і яна дабілася ад выканкома Вішоўскага сельсавета сродкаў на бетонны калодзеж. Калгаснікі ўдзячны свайму дэпутату за дапамогу.

У мінулым годзе за поспехі ў працы Ганна Васільеўна ўзнагароджана значком «Выдатнік народнай асветы БССР».

Не спраўдзілася «прароцтва» самаўпэўненага інспектара-метадыста. Вясковая настаўніца Палянкова дзякуючы сваёй настойлівасці стала сапраўдным майстрам педагогічнай справы. Яе былыя выхаванцы ўдзячны ёй за тое, што яна навучыла не толькі чытаць, пісаць і лічыць, але і марыць, самааддана працаваць на карысць вялікай Радзімы, на карысць народа.



★

А тут мы бачым дзяцей — школьнікаў калгаса «Рассвет» Кіраўскага раёна. Вось у якіх школах вучацца дзеці тых, хто «спрадвеку давеку» лічыў: «Палешукі мы, а не чалавекі»...

Змянілася жыццё, змяніліся людзі. Дарога, па якой ідуць гэтыя маленькія людзі, светлая і ясная. Няхай такім будзе і ўсё іх жыццё.

★

ДЗЯКУЙ ЗА КЛОПАТЫ

Тры гады таму назад на ўскраіне Мінска па вуліцы Някрасава адкрылася школа № 53. Светлыя класы прынялі нашых дзяцей. Настаўніцкі калектыў з любоўю адносіцца да сваіх абавязкаў.

Дзякуючы клопатам нашага ўрада дзеці забяспечаны ўсім неабходным. Дырэкцыя школы арганізавала для дзяцей гарачае і смачнае снеданне. Дзеці вельмі задаволены, задаволены і бацькі. Цяпер мы спакойна ідзем на работу, бо дзеці нашы не толькі набываюць неабходныя веды, але і своєчасова ядуць.

ГІМЕЛЬШТЭЙН П. Б.



Вялікай папулярнасцю ў пакупнікоў карыстаецца магазін «Дзіцячы свет» Стаўцоўскага сельпо. У чатырох аддзелах магазіна — гатовага адзення, абутку, трыкатажу і цацак — пакупнікі могуць набыць для дзяцей усё неабходнае.

На здымках: злева — ля магазіна «Дзіцячы свет»; уверх — загадчыца магазіна Раіса Дзмітрыеўна Ізотава за работай у аддзеле цацак.

Фота П. Нікіціна.

З рэдакцыйнай пошты

Ганаруся сваім абавязкам

10 год я працую агітатарам у калгасах Чэрыкаўскага раёна і з кожным годам усё больш пераконваюся, які гэта гонар несці слова партыі ў масы, дапамагаць людзям больш ведаць. Кола пытанняў, на якія даводзіцца адказваць агітатару, заўсёды вельмі шырокае. Дробязей у нашай рабоце няма — усё важна, усё патрэбна. Я стараюся дапамагчы калгаснікам у вырашэнні пастаўленых перад імі задач, звяртаю ўвагу на нявыкарыстаныя рэзервы, прапагандую вопыт перадавых жывёлаводаў, знаёмлю з лепшымі прыёмамі працы.

У нашым Горкаўскім Савеце вырасла шмат выдатных майстроў калгаснай вытворчасці. На іх вопыт абапіраюся, часта прыводжу ў прыклад даярак калгаса імя Калініна Тацяну Іскараву, Мар'ю Дарошчанка, Альжбету Чарткову, Тацяну Ігнатушка, з калгаса «Радзіма» — Тацяну Саватценка. Кожная з іх аддала любімай справе больш 15 гадоў. А хіба няма чаму павучыцца ў нашых свінарак Кацярыны Астапенка, Ніны Бандаронак, звеннявой па ільну

Галіны Мазалёвай, радавых калгасніц Каці Бялецкай, Еўдакіі Цярэшчанка, Томы Бандарэнка, Еўдакіі Сілчынкі і іншых. Кожны агітатар згодзіцца са мной, што гутарка, у якой прыводзяцца жывыя прыклады з мясцовага жыцця, дапамагае справе. Але каб мець такія прыклады, агітатар павінен добра ведаць мясцовае жыццё. Вось чаму я часта наведваю калгаснікаў на даму, знаёмлюся з іх інтарэсамі, запатрабаванымі.

За апошнія гады значна ўзрос культурны ўзровень нашых калгаснікаў. Яны чытаюць газеты, цікавяцца кваліфікаванай лекцыяй, дакладам. За апошнія два месяцы яны праслухалі 6 дакладаў на розныя тэмы. Разам з агітатарамі Н. Хомчанка, І. Бегуновым, А. Серыкавым, В. Дударовым, В. Шурцовай, Ш. Тарароевай мы правялі тры вечары масацкай самадзейнасці.

Праўдзівае слова агітатара — магутная дзейсная зброя.

Ганна БАТУРА,

агітатар калгаса «Радзіма» Чэрыкаўскага раёна Магілёўскай вобласці.

Радзіма мяне выхавала

У ДРУГІМ нумары часопіса я прачытала заветку дачкі героя Брэсцкай крэпасці Надзі Наганавай і вельмі хачу, каб гэтае пісьмо мае Надзя прачытала ў вашым часопісе «Работніца і сялянка».

Мілая дзяўчынка Надзя!

Прымі пару ласкавых слоў і ад мяне. Мяне завуць Алай. Я сама жыла ў Брэсце 4 гады і добра яго ведаю. Вучылася там у РВ № 15 сувязі. Зараз працую ў Халопенічах Мінскай вобласці. Да гэтага часу мне мілы і дарагі горад Брэст, дзе я правяла свае дзіцячыя гады. Часта бывала ў тэатры Ленінскага камсамола. Адзін раз мне давялося быць на спектаклі «Брэсцкая крэпасць». Я плакала. І не толькі адна я. Плакалі ўсе, хто сядзеў побач са мною.

Мілая Надзенька! Ганарыся сваім бацькам! Мае бацькі таксама загінулі ў часе вайны, і я засталася адна. Дзіцячы дом для мяне — бацька, Радзіма — маці. Я стала на ногі і цяпер шчаслівая. Хачу пажадаць табе, мая родная, найлепшых поспехаў у вучэнні, у жыцці і самага добрага здароўя.

САЛАЎЕВА А. І.

Халопенічы, кантора сувязі.

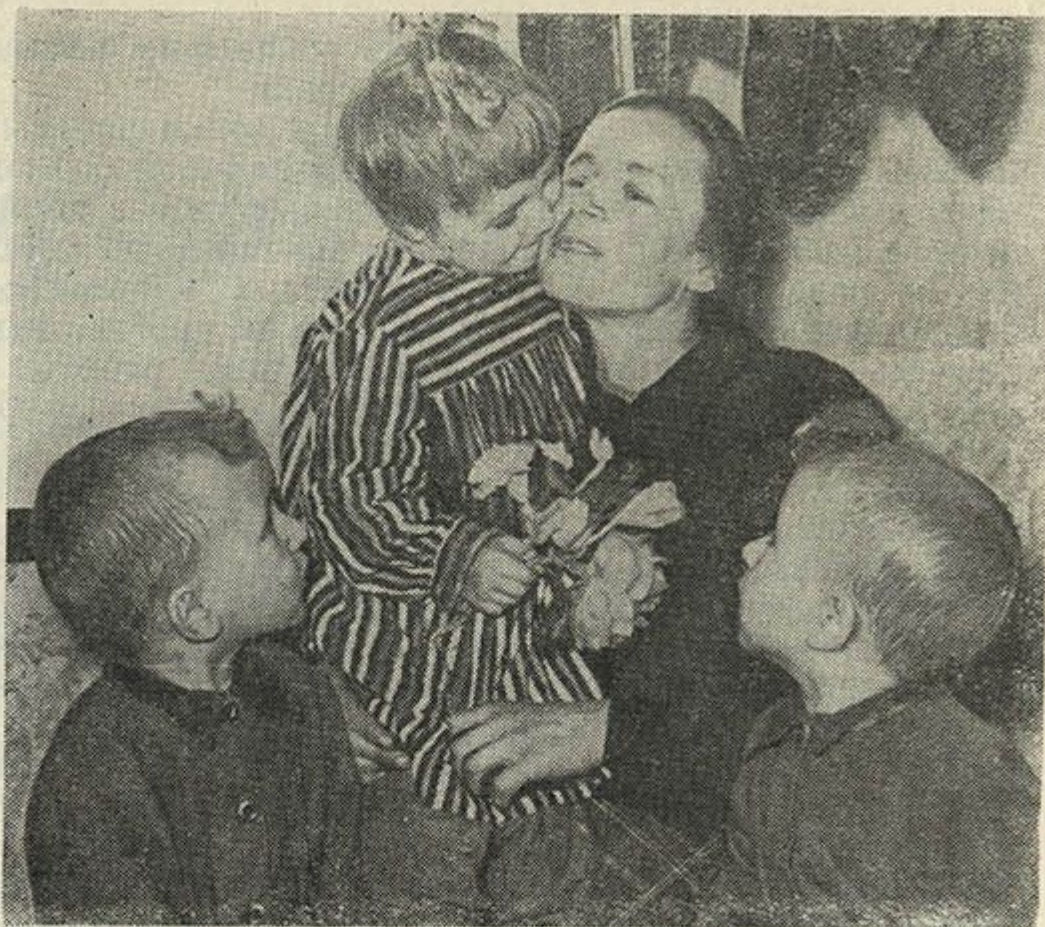
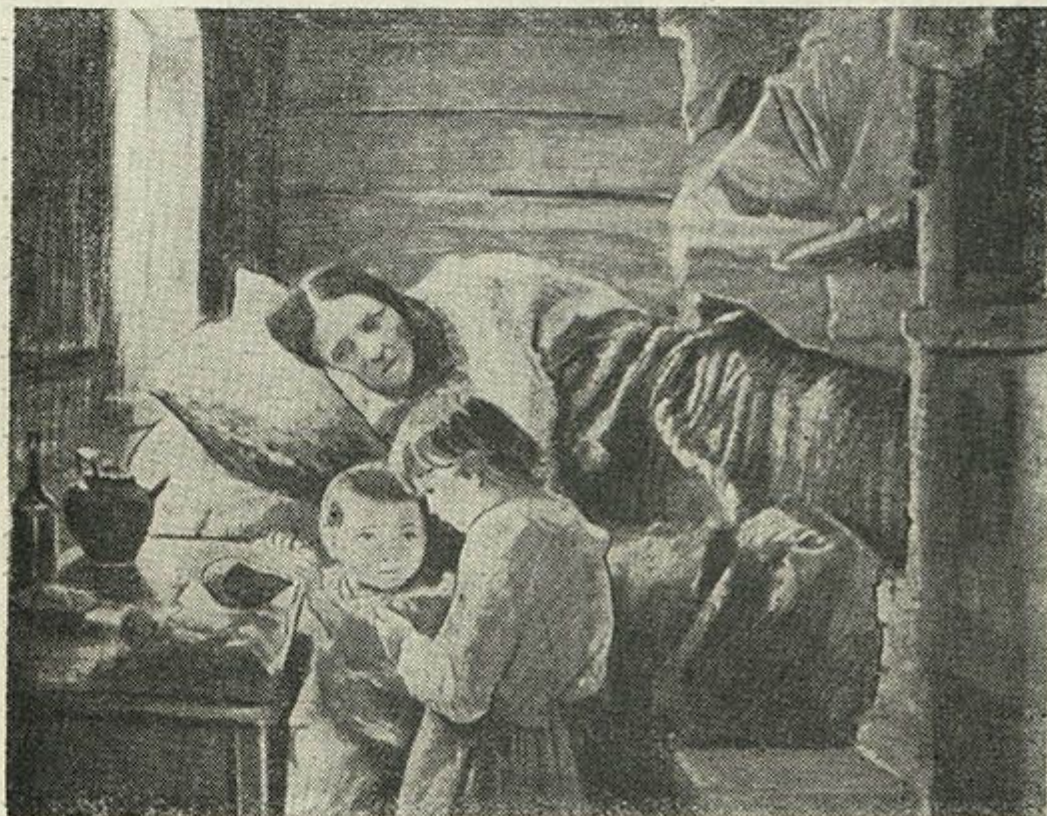
У маці траіх блізнят

ЧАТЫРЬ гады таму назад у жыцці калгаснай сям'і Бабрукоў з вёскі Рэчыца Брэсцкага раёна адбылася вялікая, нечаканая падзея: Мар'я Сямёнаўна Бабрук нарадзіла траіх блізнят — дваіх хлопчыкаў і дзяўчынку. А цяпер прыйшла і другая радасная вестка — урад узнагародзіў мнагадзетную маці Бабрук, у якой сямёра дзяцей, ордэнам «Мацярынская слава» трэцяй ступені.

Мы завіталі ў Рэчыцу, каб павіншаваць Мар'ю Сямёнаўну з узнагародай. Цікава было таксама даведацца, як сябе адчуваюць блізнят.

Хлопчыкі настолькі падобны адзін на другога, што цяжка адрозніць, які з іх Саша, а які Віця. Абодва — бландыны з кучаравымі грыўкамі, з аднолькавымі рысамі твару і яснымі вачыма. Наташа — наадварот, цёмнабровая і значна паўней. Дзеці нармальна растуць, добра адчуваюць сябе. Яны ўжо ведаюць некалькі вершаў і дэкламуюць гасцям.

«Ля акрайца хлеба». У гэтай карціне мастака А. І. Карзухіна ўсё жыццё, як на далоні: хворая маці і галодныя дзеці... Акраец хлеба — адзіная радасць у гэтай сумотнай хаце. Але наколькі хопіць яе, гэтай радасці?..



Мар'я Сямёнаўна Бабрук з блізнятамі.

Гледзячы на блізнят і на іх маці, Мар'ю Сямёнаўну, міжволі думаеш, колькі бяссонных начэй правяла яна каля сваіх малютак. Але вось яны ўжо і падраслі.

— Вядома, цяжкая было спачатку, — гаворыць Мар'я Сямёнаўна, — але я заўсёды адчувала, што аб нас клапацяцца. Урачы акуратна даглядалі малых, калгас дапамагаў малочнымі прадуктамі. Дзяржава выдала мне больш трох тысяч рублёў аднаразовай дапамогі і прызначыла па 230 рублёў у месяц. Такое можа быць толькі пры Саветскай уладзе, якая дбае аб жыцці свайго народа. Не без дастатку жывём мы ў калгасе. Муж працуе брыгадзірам, я — на розных работах. Маю сваю гаспадарку. Усе старэйшыя дзеці вучацца: Ліда — на інжынерна-эканамічным факультэце інстытута народнай гаспадаркі ў Мінску, Ала канчае 10 клас сярэдняй школы, Валя — у сёмым класе, Пеця — у трэцім...

Мы разам выйшлі з хаты і адразу развіталіся. Мар'я Сямёнаўна спыталася на калгасны двор.

С. ГУСЕЎ

І зноў — наш сённяшні дзень. Гэтыя дзеці жывуць і выхоўваюцца ў школе-інтэрнаце № 57 г. Мінска. Цікавую кнігу чытае настаўніца-выхавацельніца Надзея Цімафееўна Круглова. Яе з цікавасцю слухаюць дзеці.





СПРАВА КАРЫСНАЯ!

КАЛІ вы зойдзеце пасля заняткаў у другую сярэднюю школу горада Бабруйска, пачуеце мернае гудзенне матораў, скрыгatanне металу, стракатанне швейнай машыны. Не здзіўляйцеся. Гэта кіпіць работа ў створаным сёлета піянерскім камбінаце.

А гісторыя яго такая.

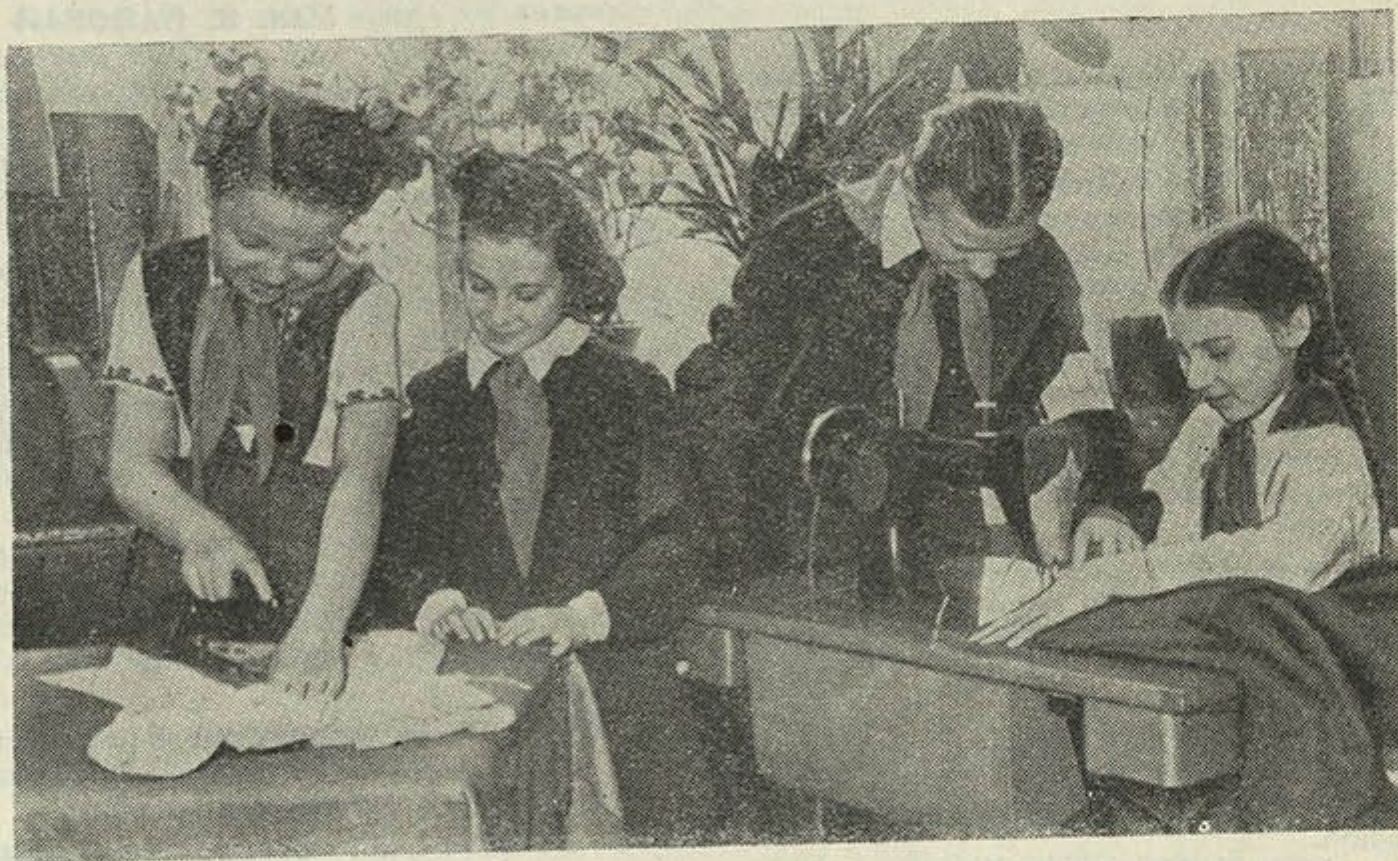
Выкладчык практыкуму па слясарнай справе Леў Захаравіч Соркін прапанаваў стварыць пры школе вытворчы камбінат з некалькімі цэхамі.

— Трэба зацікавіць дзяцей работай, — даводзіў ён. — Няхай адчуюць сябе вытворчымі работнікамі, якія ствараюць патрэбныя рэчы, і тады нам не прыдзецца заганыць іх на ўрокі практыкуму.

Арганізавалі 5 цэхаў: бляшаны, выпальвання і разьбы па дрэву, бытавога абслугоўвання, пераплётны і слясарны. На чале кожнага цэха паставілі начальніка, а дырэктарам камбіната аднадушна выбралі энергічную камсамолку, вучаніцу 9 класа Святлану Плотнікаву.

Зараз у піянерскім камбінаце больш 80 рабочых. Гэта вучні 4—8 класаў. За кароткі час ужо нямала зроблена. Цэх выпальвання і выпілоўвання зрабіў для падшэфнага дашкольнага дзіцячага дома шмат цікавых гульняў, выканаў вялікі заказ па вырабу рамачак к 8 сакавіка. Бляшаны цэх забяспечыў усе класы школы скрыначкамі для крэйды, зрабіў кручкі для вешалак, адрамантаваў шмат бытавых прылад. Больш 2500 кніг са школьнай бібліятэкі адрамантавалі юныя пераплётчыкі. Пераплялі нямала кніг і для падшэфнай гарадской дзіцячай бібліятэкі імя А. Гайдара.

Слясарны цэх забяспечыў усе цэхі камбіната апаратамі для выпальвання, лобзікамі, малаткамі і іншым інструментам, выканаў некалькі заказаў адміністрацыі школы. А піянеры з цэха бытавога абслугоўвання пільна сочаць за тым, каб у школе не было вучняў у неадпрасаваных галыштуках, з адарванымі гузікамі. З'явіўся ў неахайным выглядзе — тут жа цябе



папросяць у цэх, навучаць, як адпрасаваль сабе фартух або галыштук, прышыць гузік, зрабіць невялікі рамонт абутку.

Дзеці палюбілі свой камбінат, дзе набываюць шмат карысных практычных ведаў.

На здымках, зверху ўніз — агульны выгляд майстэрняў піянерскага камбіната. На пераднім плане — токар Святлана Праўдзіна.

У цэху бытавога абслугоўвання. Злева — Люда Афоніна паказвае Ані Вайнер, як трэба прасаваль фартух. Справа — начальнік цэха Ліда Мінайлава і Таня Заботнава за рамонтам кофтакі.

Тамара Калашнікова (злева) і Жанна Хадзько з пераплётнага цэха здаюць адрамантаваныя кнігі школьнаму бібліятэкару Я. Зінгарэнку.

На здымку ў крузе: дырэктар піянерскага камбіната Святлана Плотнікава.

Фота і тэкст Ч. МЕЗІНА.





СУСТРЭЧА НА СВІТАННІ

Алена ВАСІЛЕВІЧ

(Апавяданне)

Мал. В. ПАПОВАЙ

Я НА ЧАКАЛА гэтага стуку, і ён разбудзіў яе досвіткам. Яна не спалохалася, не ўскрыкнула, не схпілася за сэрца... Імгненна, быццам праз яе цела прапусцілі электрычны ток, расплюшчыла вочы і працягнула руку да крэсла — па адзежу. І пакуль апраналася, стук паўтарыўся зноў. Раз — павольна, пауза і затым тры разы дробна, як курыца клые зерне: тук, тук, тук...

Гэта стукнула ў самае яе сэрца, але сэрца не ўскінулася, як некалі даўно, не адгукнулася песняй: «Іду-у, мілы, іду-у!» Яно нібы абарвалася ад гэтага стуку і скацілася пад ногі... Дрыготкай халоднай рукой яна доўга намацвала ўпоцемках і ніяк не магла знайсці цяжкі крук на дзвярах. А калі знайшла, не было сілы адкінуць яго.

— Лідачка, Ліда! Гэта я.

Яна пацягнула на сябе дзверы, і сама выйшла на ганак — насустрач ранняму гасцю.

— Вярнуўся?! — нібы не верачы і дзівячыся, што гэта ён, ціха не то спытала, не то сама сабе сцвердзіла яна.

Мужчына працягнуў рукі, каб абняць яе худыя плечкі, паімкнуўся прытуліць да грудзей пасівелую, быццам і не яе — некалі залатую — галаву, і так застаўся стаяць у ранішнім паўзмроку з працягнутымі рукамі.

— Божа мой! — вырвалася з яе грудзей.

— Лідачка, што з табою?

Яна цяжка апусцілася на лаўку і толькі цяпер, адчуўшы тупы боль у грудзях, моцна прыціснула сэрца рукой.

— Пачакай... Усё гэта так нечакана, так раптоўна.

— Чаму ж раптоўна? Я ж пісаў. Ты пісала. Мы ж паўгода ўжо...

Яна адмоўна пакруціла галавой.

— Семнаццаты год...

* * *

12

Вось гэтак жа ціха і нясмела пастукаў ён у дзверы ў глухую асеннюю поўнач

сорок першага года. Праз паўгода пасля таго, як яна адправіла яго на фронт.

— Адкуль ты? — раптам адчуўшы, як адмаўляюцца служыць ёй ногі, усяго толькі і спытала тады яна.

— Ціха... Хутэй зачыняй і не запальвай, калі ласка, агню... Не трэба.

Па тым, якімі мітуслівымі былі яго рукі і як пужліва азіраўся ён па кутках роднай хаты, як незвычайна сутуліўся, здавалася, хочучы быць менш прыкметным, яна зразумела: сумленне яго было неспакойнае.

— Як жа гэта ты? Адкуль? — памагаючы яго адубелым рукамі расшпіліць адзіны гузік на нечай чужой, заношанай сярмязе, зноў у страшэннай трывозе паўтарыла яна.

— Не пытай... — неяк асабліва безнадзейна махнуў ён рукой, — скажы лепш, што ў вас тут чутно: немцы?

У яго шэпце, ёй здалося, прагучэла надзея.

— Немцаў у нас няма. Партизаны... Яна хацела сказаць «падаюць голас», але ён не даў ёй скончыць.

— Партизаны? — міжвольна схпіўся ён за сваю забруджаную сярмягу і тут жа, стрэўшыся з яе строгім дапытлівым позіркам, рвануў руку назад.

І ёй тады здалося, што яна ўсё адгадала і ўсё зразумела: гэта сярмяга была яго выратавальным кругам. Стрэўся з немцамі — што з мяне ўзяць: просты мужык — рабацяга: мне ўсякая ўлада добрая, абы свая зямля, свой конь, свая хата...

Напаткаюцца партизаны: хлопцы, браткі, выратаўвайце! Бачыце, да чаго давялі савецкага чалавека тэўтоны!..

Аднак за кошт чаго быў набыты гэты выратавальны круг? І, каб нацягнуць яго на сябе, дзе скінуў ён свой шэры салдацкі шынель?..

Пражыў Павел Жаўрыд у роднай хатце ўсяго толькі тыдзень. Ды і то якое яно было, тое жыццё. Начаваў у хляве

на сене. Днём таксама нікому на вочы не паказваўся. Дзяцей з двара нікуды не выпускалі — каб яшчэ не надумаліся па суседзях хваліцца: а наш татка дадому вярнуўся...

Назіраючы ўсё гэта, жонка маўчала, як сцяна, быццам яе тут зусім не было...

А на сёмы дзень гэтых хованак і маўчання неяк зусім нечакана зайшла ў хату суседка-настаўніца — да вайны ў адной школе настаўнічалі.

Жаўрыды якраз абедалі.

Дарослыя ўсе трое страшэнна збянтэжыліся, а дзеці, як ні ў чым не бывала, пахваліліся суседцы:

— Соф'я Іванаўна, а татка, як пад'есць, зноў пойдзе спаць да кароўкі ў хлеў...

— Адкуль вы, Павел Ціханавіч?! — уражаная такой нечаканай сустрэчай і дзіцячым паведамленнем, усклікнула суседка, звяртаючыся да Жаўрыда.

— Не кажыце, Соф'я Іванаўна... З пекла.

— А дзе ж мой Косця? Мы ж з Лідзіяй Іванаўнай вас разам адпраўлялі...

— Не ведаю, Соф'я Іванаўна... Нас немцы захапілі ў акружэнне... Я ўцёк... А дзе ён, не ведаю...

— Што ж гэта будзе!..

Суседка плакала, а жонка стаяла, скрыжаваўшы рукі на грудзях, белая, як сцяна.

... У тую ж ноч Павел Жаўрыд пакінуў сям'ю, пакінуў родны куток і зноў пайшоў насустрач вайне.

На развітанне сказаў жонцы, што пойдзе дабівацца неяк да сваіх, паабяцаў, цалуючы яе нямыя халодныя губы, што, калі будзе жывы, абзавецца.

І непраглядная асенняя ноч нібы праглынула яго.

... З гэтай безнадзейнай ночы ён вынырнуў толькі паўгода назад, вынырнуў разам з пісьмом, аплочаным аргенцінскай паштовай маркай...

Вялікі грэшнік, цяпер ён рваўся да роднай зямлі, якую некалі ў страху за



сваё маленькае жыццё так лёгка пакінуў у яе вялікім горы, так лёгкадумна прамыняў на чужы рай...

«Рай» гэты аказаўся бяздонным пеклам, і, каб выбрацца з яго, трэба было зведаць самую цяжэйшую з чалавечых пакут — жыццё без радзімы...

Сваю віну за шаснаццаць год Павел Жаўрыд адпакутаваў, і радзіма даравала яму.

І вось стаіць ён на родным ганку, прыгнуты блуканнямі і знявагай ужо немалады чалавек... Вочы яго выцвілі, валасы парадзелі, і сам ён стаў нібы ніжэй ростам. Стаіць і чакае яшчэ аднаго суда: жончынага і родных дзяцей — ці прымуць яны яго да сябе?..

Але дзеці спяць і нічога не ведаюць. А жонка замест таго, каб кінуцца мужу на шыю, каб цалаваць і паліваць слязьмі дачасную сівізну і маршчыны мужа, сядзіць, таксама без пары састарэлая, і думае зусім пра другое...

Успамінае, як дваццаць чатыры гады назад стрэлася яна на настаўніцкай канферэнцыі з маладым сінявокім настаўнікам... І, хоць стаяла зіма, валашка, здавалася, зацвітала на снягах — такімі сінімі іскрамі сыпалася веселасць з яго вачэй. Не паглядзеў, што пятнаццаць вёрст прыдзецца пехатой варочацца назад аднаму дадому — у мяцеліцу, у завіруху, пайшоў праводзіць яе да маленькай, засыпанай снегам пачатковай школы...

А потым прыходзіў кожную суботу. Адважны такі быў: ноч-поўнач, а яму хоць бы што — толькі абніме моцна на парозе, пацалуе гарача ды ўпікне, любячы:

— Сэрца ў цябе няма — праганяць чалавека ў такую пару з хаты.

Але ў яе было сэрца, такое ж, як і ў яго, гарачае і кахаючае. Пашкадавала кожны раз адпраўляць яго аднаго за свет, у бездарж, у цёмныя ночы... Не пусціла адзін раз... І з таго разу так і засталіся яны ўдваіх. Удваіх назаўсёды...

А ён раптам уззяў ды і пайшоў у самую цяжкую ноч — ад яе, ад дзяцей. І каб толькі ад іх...

Ён бачыў, што яго прыход не прынёс ёй той радасці, на якую ён спадзяваўся. І, не ведаючы, чым растлумачыць яе відавочную халоднасць, ён схпіўся за дзяцей: яны, яны дапамогуць вярнуцца яму ў сям'ю. Ім трэба бацька. І яны крануць сваёй радасцю яе сэрца...

— Ну, раскажы ж мне, як вы тут жылі адны? Ці лепей вядзі, пакажы мне дзяцей... Якія яны цяпер... Ты пра іх чамусьці вельмі мала пісала.

— Усяго нельга было напісаць...

Яна не магла сказаць яму адразу, тут на парозе, што дзеці адмовіліся ад яго. Адмовіліся, наглядзеўшыся і зразумеўшы тыя пакуты, якія выцерпела яна за тое, што ён — іх бацька — аказаўся слабым чалавекам.

Ні ёй, ні яе дзецям ніхто не гаварыў: «Твой муж, ваш бацька зрабіў злачынства: ён здрадзіў вам і Радзіме...»

Ёй і яе дзецям гаварылі іначай: «Твой муж, ваш бацька хаваўся на гарышчы тады, калі мой муж і бацька маіх дзяцей біўся і склаў сваю галаву пад Масквой»...

Ёй нялёгка было гэта слухаць. І дзецям таксама.

Не раз, гуляючы ў вайну, хлапчукі сілком прымушалі яе сына быць тым, кім ніхто з дзяцей не хацеў быць — дзедзірам, здавацца ў палон...

«Твой жа бацька ўцёк ад нашых»... — па-дзіцячаму жорстка і бязлітасна ўсмае сэрца ранілі яны яе сына.

Яна не ведала, ці так зрабіў яе муж. Яна памятала толькі яго пужлівы шэпт, блукаючы позірк і мітуслівыя рухі ў тую асеннюю ноч сорок першага года, калі ён сказаў, што ўцёк з акружэння... А што, калі ён уцёк не з акружэння...

Дзеці страшэнна пакутавалі ад гэтага. Аднойчы яе старэйшая дачка Віка, прыбегшы з вуліцы ўся ў слязах, крыкнула ёй проста ў твар:

— Ведай, калі наш бацька здраднік, я... я ненавіджу яго!.. Я не хачу насіць яго імя!

Яна, маці, не знайшла тады слоў, каб суцешыць дачку.

А ён цяпер, вядома, не здагадваўся пра ўсё гэта. Ці мо' толькі здагадваўся — адчуць жа ўсё тое, што яны перацярпелі з-за яго, ён не мог.

— Яны ж спяць і нічога не ведаюць. Хадзем, пабудзі іх... Напэўна, вялікія ўжо? І чаму яны самі не напісалі мне ні разу?

— Вялікія... Адвыклі. Віка ўжо замужам, Андрэй таксама мужчына.

— Віка замужам?! Ды ты выдумала. Яна слаба ўсміхнулася:

— У яе ўзросце і ты ўжо быў жанаты.

— Ды пачакай, колькі ж ёй? Ёй тады было шэсць год... А прайшло... Няўжо ёй ужо дваццаць трэці год? І ўжо замужам?!

— Як бачыш.

— А Андрэю, значыць, дваццаць першы, а было чатыры... Божа мой, звар'яцець можна! Віка замужам...

— Пабудзіш, цішэй гавары... Няхай спяць.

— Ды як жа спаць? Бацька ж вярнуўся.

— Пачакай... Давай мы лепш самі пагаворым. А яны няхай спяць...

— Ды ты, што ж, не рада мне, Ліда, ці што? Ці можа я лішні ўжо ў гэтым доме?

— Не, у гэтым доме ты ніколі не быў лішнім... А наконт радасці — не падганяй мяне. Амаль 17 год жыў я адна: ні ўдава, ні замужняя жанчына... І таму я забылася, якая ёсць жаночая радасць. Ты пытаешся пра дзяцей і, напэўна, крыўдуеш, чаму я не буджу іх?.. Для мяне яны ўсё яшчэ маленькія... У мяне і да гэтага часу стаяць у памяці тыя ночы, калі яны не маглі заснуць ад страху і жудасці, калі яны прыціскаліся да мяне сваімі худымі целцамі і толькі шапталі: «Мамачка! Мамачка!». Я не ведаю, дзе ты быў тады, калі гарэла наша школа, наша кватэра, усё наша мястэчка... Калі немцы на матацыклах з аўчаркамі на ланцугах гналі нас, нібы жывёлу, за чыгунку расстрэльваць... У хвойнік. Памятаеш, мы туды ў лісічкі заўсёды хадзілі... Андрэй не памятае, а Віка і цяпер не раз успамінае тую ноч... Нас адбілі партызаны. І камандзірам партызанскага атрада ведаеш хто быў? Наш матэматык



Дубовік... Памятаеш, мы з Соф'яй Іванаўнай адпраўлялі вас разам на фронт. І памятаеш, як спаткала яна цябе ў нас дома, восенню сорок першага года?..

У партызанах (пасля той жудаснай ночы я не магла больш заставацца ў мястэчку) мы вытрымалі блакаду... Сваіх дзяцей я вынесла з балота апухшымі з голаду... І не вынесла б, каб не наша армія, каб не салдаты... Яны аддавалі нам свой апошні кавалак хлеба... Я не ведаю, дзе ты быў, што рабіў, як жыў усе гэтыя гады... І ўсё ж я лічу, што не маю права ўтойваць ад цябе той праўды, якую мы перажылі з дзецьмі.

...А потым, калі скончылася вайна, калі ўсе, хто застаўся жыць, вярнуліся дадому, а на тых, хто не вярнуўся, прыйшлі пахавальныя, тады, ты думаеш, мы не чакалі цябе? Мы чакалі цябе, чакалі звестак ад цябе або хоць пра цябе — і мы баяліся гэтага... Для нас ты знік у цёмнай непрагляднай начы... Мы не ўмелі, не маглі яе прагледзець... І таму ні я, ні мае дзеці не мелі чым апраўдацца, калі нас дакаралі тыя, каго вайна пакінула ўдовамі і сіротамі. Хто была я? Жонка салдата? Партызана? А мае дзеці? Кім быў у вайну іх бацька?..

Я разумею, што ты хочаш сказаць: «Я выцерпеў на чужыне, можа, не менш, чым вы тут дома. І за гэта памілаваў мяне закон. Ён вярнуў мяне на Радзіму...» Усё гэта я разумею... Але, апрача законаў дзяржаўных, суровых і літасцівых, запісаных у кнігах, ёсць яшчэ адзін закон — няпісаны закон сэрца.

— Гэты закон, няўжо ён і зараз, праз 17 гадоў нечалавечых пакут і блуканняў, няўжо не змякчае ён прысуду нада мной, тваім мужам і бацькам тваіх дзяцей? Няўжо ён назусім выкрасліў мяне з вашых сэрцаў?

— Пажыві... Я сама табе зараз нічога не магу абяцаць... Пажыві. Як дзеці, так і я...

За шчасце трэба змагацца

Дарагая рэдакцыя!

Мяне вельмі ўсхвалявала пісьмо чытачкі Л., зместанае ў Вашым часопісе. Прашу перадаць ёй наступнае:

Паважаная таварыш Л.! Мяркуючы па Вашаму пісьму, Вы заслужылі права на шчасце. Ваш муж павінен быў дзякаваць за ўсё тое, што Вы зрабілі для яго. З пісьма відаць, што ён кахаў Вас і ганарыўся Вамі. Чаму ж здарылася так, што ён пасля вайны не вярнуўся да Вас?

Мне здаецца, ён быў проста чалавекам бязвольным і не мог рашуча адкінуць нахабную жанчыну, якая намерылася выкарыстаць момант, каб здабыць сабе мужа, няхай хоць чужога.

Атрымаўшы пісьмо ад гэтай жанчыны, трэба было адразу патрабаваць тлумачэння ў мужа. Калі б ён прадаўжаў маўчаць, з'ездзіць да яго, пагаварыць — словам, дзейнічаць больш рашуча. Я ўпэўнена, што тады можна было б яшчэ вярнуць Вашага мужа ў сям'ю.

Магло здарыцца на самай справе так, што гэтая жанчына выратавала яму жыццё. Але ж хіба гэта дае ёй права разбіваць сям'ю і распараджацца яго жыццём па-свойму? Хіба мала было ў той час такіх жанчын, якія ратавалі жыццё савецкім воінам, аддавалі для іх сваю кроў, а часам і жыццё, нічога не патрабуючы ўзамен? Вось аб гэтым і трэба было пагаварыць з мужам і з гэтай жанчынай.

Па-мойму, проста бессардэчна з Вашага боку было з-за сваёй гордасці прымушаць пакутаваць сына. Ён жа чакаў бацьку, а Вы добраахвотна аддалі яго.

Чаму ж Вы, такая энергічная жанчына, не змагаліся за сваё шчасце, за шчасце Вашага сына, на-

вошта манілі яму доўгі час?

Ваш муж быў бы Вам толькі ўдзячны, калі б Вы яму своечасова дапамаглі. Не разумею, як Вы маглі стрымацца і не паехаць да мужа, даведаўшыся, што ён быў хворы. Вы ж так яго кахалі! Праўда, Вы тады, напэўна, думалі, што ён не варты гэтага, а можа яно сапраўды так і было.

Нельга думаць, што ва ўсім вінавата толькі тая жанчына. Але ж у Вас было толькі яе пісьмо і Вашы здагадкі. А Вам трэба было абавязкова выслухаць яго, на месцы разабрацца ва ўсім, што здарылася. А пасля гэтага сказаць сыну праўду. А можа гэта жанчына напісала няпраўду, каб Вы пакінулі мужа? Яна задаволеная, а вось Вы і Ваш сын павінны былі пакутаваць, ды і муж Ваш з такой жанчынай не будзе шчаслівы. Вы маглі вярнуць яму шчасце, якое ён меў з Вамі. Вось у гэтым і ёсць Ваша памылка. Вы нічога не зрабілі, каб дапамагчы Вашаму мужу вярнуцца ў сваю сям'ю, нават не пагаварылі з ім у той час. Можа ён быў і не так вінаваты, усякія ж бываюць акалічнасці.

Цяпер і сыну цяжка даказаць, што вінаваты толькі Ваш муж. Але ён ужо дарослы і павінен правільна ўсё зразумець. Няхай ён сам зробіць вывад, каб у сваім жыцці не паўтараць памылак бацькоў.

ВАЛКАНОЎСКАЯ Л. І.,

выкладчыца мовы і літаратуры 1-й СШ г. Барысава.

Крык дзіцячай душы

Хачу падзяліцца ўспамінамі, навеянымі пісьмом чытачкі Л. «У чым мая памылка?».

Мне 20 год. Бацькі я не памятаю. Пасля вайны ён не вярнуўся дамоў, а

застаўся ў Омску (дзе лячыўся ў шпіталі), так сказаць, прыжаныўся. Мама хацела з'ездзіць да яго, зрабіць усё магчымае, каб ён вярнуўся да дзяцей. Усю вайну мы яго чакалі. Маці прымушала мяне паўтараць усё, што я памятала аб бацьку. А засталося ў маёй памяці вельмі мала, толькі эпізод яго ад'езду. Разам з прыходам Савецкай Арміі з усходу прыйшлі да нас цёплыя, ласкавыя пісьмы ад бацькі. Колькі было радасці! Мама клікала яго дадому, мы чакалі яго з дня на дзень. Настаў і дзень перамогі. А бацька прыдумваў усё новыя і новыя прычыны. Потым, зусім выпадкова, мы даведаліся, што ён там ажаніўся. Думаў, не будзем нічога ведаць. Дзе той Омск і дзе тая Беларусь. А як мама напісала яму ўсё, што ведала пра яго, то і пісаць перастаў. Мы з братам былі малымі, не ўсё разумелі, але нас вельмі здзівіла тое, што бацька да нас не прыедзе. Мама і фатакарткі нашы паслала, але на бацьку гэта не падзейнічала. Цяжка было маме адной з двума малымі на руках і старой маці. І я ніколі не вінавачу яе ў тым, што яна падала ў суд, каб спagnaць аліменты. Трэба было вучыць, гадаваць дзяцей і гэтыя грошы былі не лішнія. Мы зайздросцілі дзецям, чые бацькі вярнуліся з фронту з ордэнамі і медалямі. Мы зайздросцілі тым, чые бацькі загінулі на фронце. І апошнім, бадай, больш, чым першым. Калі ў школе пыталі, у каго няма бацькі, то нас гэта не датычыла. І хоць бацькі ў нас не было, але людзі лічылі, што ёсць, і нам было вельмі крыўдна. Фактычна мы былі сіроты, тэарэтычна — не. Бацька ўсё-такі жыў, хоць і не з намі. І нам было балюча. Калі ж мама сказала, што думае з'ездзіць да бацькі, мы з братам не давалі ёй спакую, каб хутчэй ехала і

прывезла яго. Нам здавалася, што пры ім дзяжуріць нейкая чужая цётка і не пускае да нас. Але мама не паехала: бабуля адгаварыла. Пасля яна не раз гаварыла, што ў гэтым яе памылка. Хоць яе паездка нічога, можа, і не дала б, але дзецям усё ж хацелася бацькавай ласкі.

Ва ўсім, што здарылася, я вінавачу толькі бацьку. Калі я вучылася ў шостым класе, пісала яму два разы, але ён не адгукнуўся на крык дзіцячай душы. Відаць, бацька адрокся не толькі ад жонкі, але і ад дзяцей.

Я ўжо скончыла тэхнікум, атрымала спецыяльнасць і працую. І ўсё гэта дзякуючы маёй маме, а не бацьку. І ўсё ж я думаю, што і мама ва многім вінавата. Мяне мама часта пыталася, што я рабіла б, каб прыехаў бацька. Я або не адказвала нічога, або гаварыла, што тады было б відаць. А ў душы думала, што радавалася б яго прыездзе, хоць ён і здрадзіў нам, хоць не напісаў ніводнага пісьма і тады, як мы падраслі і маглі ўсё зразумець. Я не хацела так адказваць маме. Але сэрцу не прыкажаш: вельмі ж хацелася бацькавай ласкі, цёплага слова. У думках я часта ўяўляла яго прыезд і нашу сустрэчу, але засталася яна толькі марай. Не ведаю чаму, але я мякчэй адносілася да бацькавага ўчынку, чым мама. Адно скажу, што вельмі крыўдна пражыць усё жыццё вось так: з бацькам і без бацькі.

Дзе ж ён, гэты «мой бацька»? Апошні час ён жыў ва Уладзісластоку, а дзе цяпер, не ведаю. Хоць маці душой не вінавата ва ўсім, але мне так хацелася, каб быў бацька, і яе боязь паехаць да яго каменем ляжыць у мяне на душы.

Вось і ўсё.

Можа пісьмо маё і не дасць супакоення чытачцы Л., але пісала яго ад душы, шчыра, так як было ў нас.

Чытачка Э.

Хто з нас памыліўся?

Мне хочацца выказаць чытаццы Л. сваю думку.

Я таксама думала, што шчасце прыйшло да мяне назаўсёды, калі выйшла замуж за каханага чалавека. Тады мне здалася, што і ён мяне кахае таксама, як і я яго. Ён мне шмат гаварыў пра сваё каханне, і я яму бязмежна верыла. Праз год нарадзілася ў нас дачка, і нас лічылі самай шчаслівай сям'ёй.

Аднак шчасце аказалася не сапраўдным. Я вельмі богатварыла свайго мужа, каб заўважаць яго недахопы, і рабіла ўсё, каб ён адчуваў сямейную ўтульнасць, ні ў чым не меў патрэбы. Я аб усім клапацілася сама, старалася, каб мой муж быў апрануты лепш за ўсіх. На сябе я мала звяртала ўвагі, працавала дзень і ноч, вучылася завочна ў вышэйшай навучальнай установе, выхоўвала дачку. Начамі я сядзела за машынай, шыла дачцэ сукеначкі, вышывала прыгожыя рэчы для ўпрыгожвання кватэры. Суседзі здзіўляліся, калі я ўсё паспяваю рабіць, а муж радаваўся кожнай новай рэчы, зробленай маімі рукамі. Як быццам, усё было добра. Вось у гэтым я памылялася. Мужу падабалася, што ўсе клопаты аб сям'і я ўзяла на сябе, і гэта ўскружыла яму галаву. Ён усё прымаў як належнае, таму што з дзяцінства не прывычаўся да працы. Маці выхавала яго ў заўсёдных клопатах аб ім, і дарэмна я чакала, што ён стане іншым, зразумее, што ён бацька дзіцяці, і будзе мне ва ўсім дапамагаць, пачне вучыцца. Але варта было мне толькі напаміць яму аб гэтым, сказаць, каб ён кінуў піць і пачаў вучыцца, як ён успыхваў і пачынаў крычаць, што я вельмі адукаваная, таму лезу да яго з вучобай. Я змоўчвала, і зноў усё было добра.

Мне здавалася, што муж будзе для мяне сябрам на ўсё жыццё, што ён ацэніць усё тое, што я рабіла для нашага гняздзечка. Але я глыбока памылілася. Варта мне было аказацца ў

такім становішчы, калі неабходна падтрымка каханага чалавека, сябра, як гэты сябра ад мяне адварнуўся. Я пачала атрымліваць меншую зарплату, акрамя таго, прыйшлося паехаць на 2 месяцы здаваць экзамены ў вышэйшую навучальную ўстанову. Нялёгка мне тады было (я ў той час была цяжарная апошнія месяцы), аднак усе цяжкасці пераадолела. Мне хацелася на крыллях ляцець дадому, каб і муж радаваўся майму поспеху.

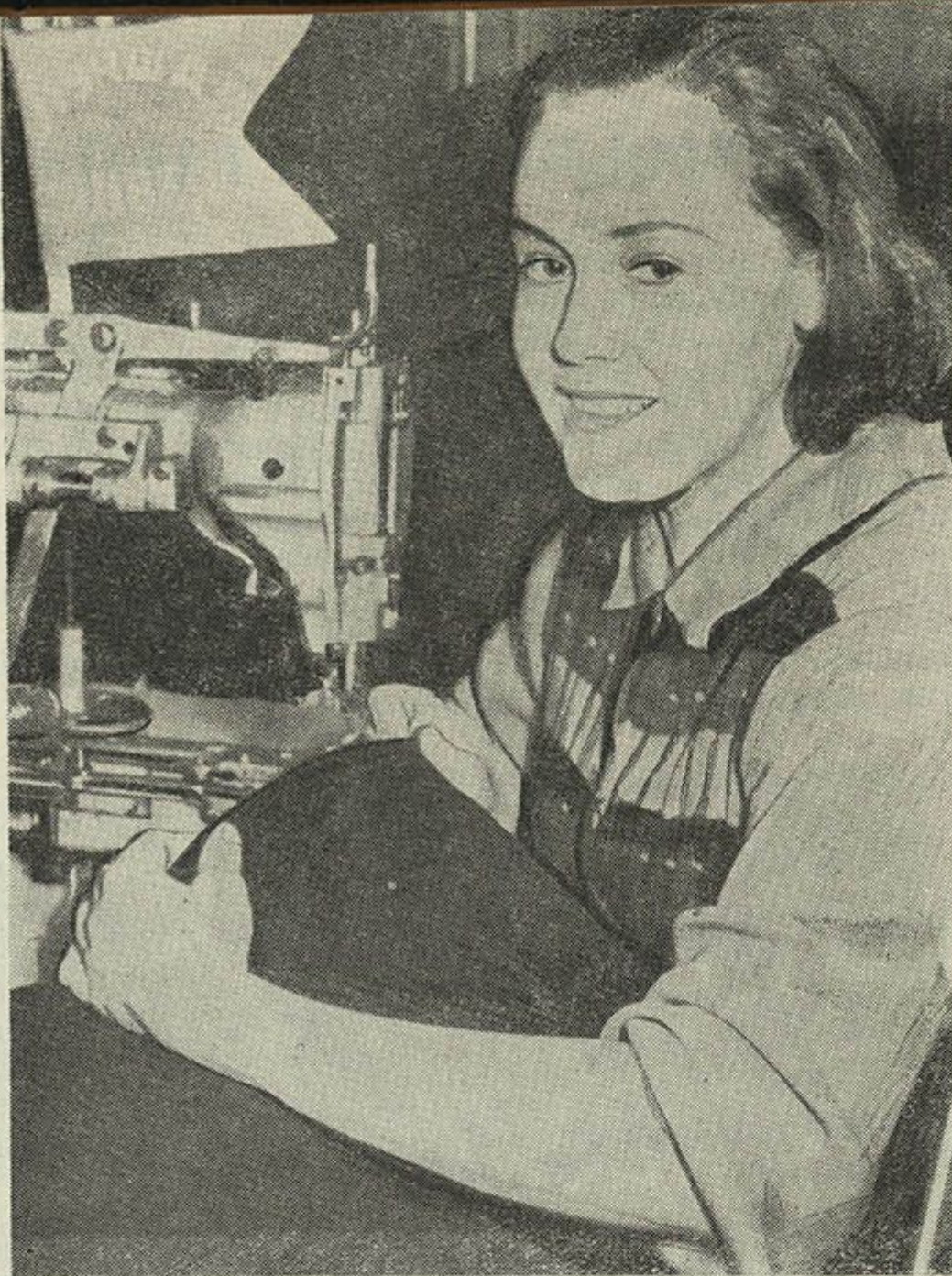
Але дома я ўжо сустрэла чалавека, які не радаваўся майму прыезду. За час маёй адсутнасці ён паспеў забыць усё і паспытаць іншага жыцця. Ён пачаў здэкавацца з мяне, называць «вучонай» і чапіцца да мяне на кожным кроку. І вось за тыдзень да родаў ён заявіў мне, што мяне ўжо не кахае, што са мной не можа быць, таму што палюбіў другую жанчыну. Я была блізка да смерці. У такую цяжкую гадзіну муж у бальніцы пакляўся мне, што ніколі не засмуціць маё жыццё, што выкупіць сваю віну і мы яшчэ будзем вельмі шчаслівыя. Я тады паверыла яму, але зноў жорстка памылілася. Шчасце было ўжо растаптана, яно да мяне больш не вярнулася.

Я доўга кахала свайго мужа і цярпела ўсё, нават тых жанчын, якія прыходзілі да мяне на кватэру, каб сказаць што-небудзь агіднае. Колькі мне давялося перанесці знявагу, колькі цярпелі бедныя дзеці. Яны ва ўсім перашкаджалі бацьку, ён на кожным кроку крычаў на іх, прыходзіў дадому заўсёды п'яны, пачаў мяне біць.

Гэта толькі некая доля таго з майго жыцця, аб чым можна было б напісаць цэлую кнігу.

І вось перада мной пытанне: хто ж з нас памыліўся больш — чытачка Л., якая нібыта не змагалася за сваё шчасце, ці я, якая дзеля дзяцей змагалася за шчасце, растаптанае бруднымі ботамі чалавека, якому я аддала сваё жыццё?

Чытачка С.



Два гады таму назад Рыма Партасава прыйшла вучаніцай на Віцебскую швейную фабрыку «Сцяг індустрыялізацыі». Да працы яна адносілася з усёй сур'ёзнасцю, прыслухоўвалася да парад старэйшых. Работу спалучала з вучобай. Цяпер Рыма займаецца ў 10-м класе вячэрняй школы рабочай моладзі.

Уключыўшыся ў сацыялістычнае спаборніцтва ў гонар 40-годдзя Савецкай Беларусі, яна выконвае зменныя нормы на 170 працэнтаў пры выдатнай якасці прадукцыі.

ЗАТРЫМАЎСЯ ЛЯ ВЕСНІЧАК...

Затрымаўся ля веснічак
На хвіліну,
А на вішні плашч-накідкі
Май пакінуў.
Я стаю, зачараваны,
І ні з месца,
Як з дзяўчынаю каханай
Мне сустрэцца!
Два гады не сустракаўся,
О, даўно як!
І пастукаў асцярожна
У акно я.
Адчыніла, паглядзела,

Не пазнала,
Але сэрцам зразумела,
Запытала:
— Гэта ж ты! Чаму ж у хату
Не заходзіш?
У дзвярах, магчыма, клямкі
Не знаходзіш!
І адказу не чакала,
Сама выйшла...
Эх, знаёмыя сцяжынікі,
У цвеце вішні!

Яўген КРУПЕНЬКА

* * *

Я з кніжкаю бегаў у школу штодня,
Аб дальніх краінах, аб подзвігах сніў,
Па вуліцы, босы, я мячык ганяў —
Маленства імчаліся дні,
І я не згадаў, як аднойчы вясной
У ціхі садок, толькі дол пацямянеў,
У кофточцы белай з чарнявай касой
Юнацтва прыйшло да мяне.
І з гэтай пары і хвіліны адной
Ніяк я на месцы уседзець не мог,
Блукаў я, не чуючы ног пад сабой,
І мала было мне дарог.
Я ўсімі вачамі глядзеў на расу,
У хмаркі ўглядаўся, спыняючы крок,
У кожны лісточак, а бачыў паўсюль
Адны толькі ямачкі шчок.
Мне дзён цяпер тых не сустрэць, не знайсці:
Другі я цяпер, і здаецца парой,
Што быццам бы гэта было не ў жыцці,
А чуў я у песні якой!

Кастусь ЦВІРКА

Калі Юлія Францаўна Сянько вярнулася з партызанскага атрада ў Мінск, яе ахапіў жах. Гітлераўскія бандыты бязлітасна знішчылі ўсё. Яна не знаходзіла слоў абурэння, калі ўбачыла родны горад у руінах. Да яе асабістага гора — страты мужа і двух сыноў, якія выконвалі баявое заданне камандавання партызан-

тэта. Затрымалі чамусьці выдачу пенсіі Мар'і Ільнічэ Уласік, і яна ідзе да Юліі Францаўны. У маладой сям'і Бойда нарадзілася дзіця, трэба яго ўладкаваць у яслі.

Спаткаўшы аднойчы сваю равесніцу пенсіянерку Мар'ю Мальчук, Юлія Францаўна спытала:

— Як вучыцца ўнучак Віця?



Ю. Ф. Сянько (злева) гутарыць з хатнімі гаспадынямі Е. І. Навіцкай і М. І. Штукель.

скага атрада, — далучылася гора ўсяго народа.

— Не плакаць, — казала яна людзям, якія ўпадалі ў роспач, — а змагацца. Не для таго столькі крыві праліта...

Юлія Францаўна расказвае, як вулічны камітэт год за годам, дзень за днём прыводзіў у парадак прылягаючыя да Свіслачы вуліцы — Палескую, Лугавую, Пажарную, на якіх стаяла непразная гразь. Яна разумела, што справа не пойдзе без актыўнага ўдзелу грамадскаці, настойліва дабівалася дапамогі ад работнікаў Кастрычніцкага раёна, горсавета. У ход былі пушчаны ўсе сродкі: рэйды па праверцы чыстаты вуліц, двароў, выграбных ям.

Актыўна дапамагала ёй, як старшыні вулічнага камітэта, участковы ўрач Вера Барысаўна Кандрацьева. Разам яны намячалі і абмяркоўвалі план работ, а потым абнародавалі яго на агульных сходах.

А колькі іншых жыццёва неабходных работ у старшыні вулічнага камі-

— Не ведаю, што і рабіць, — адказала Мальчук. — Не магу з ім справіцца.

Юлія Францаўна ведала, што Віктар вучыцца дрэнна, і параіла Мар'і Мікалаеўне аддаць хлопчыка ў школу-інтэрнат. Акружаны ўвагай настаўнікаў і выхавальнікаў Віктар пачаў добра вучыцца.

Палеская вуліца доўгая, а воданепарнай калонкі няма. Многа патраціла часу Юлія Францаўна, а свайго дабілася. У мінулым годзе тут з'явілася і другая калонка.

— Але гэта не ўсё, — кажа Юлія Францаўна. — Нам патрэбен тэлефон-аўтамат, тратуары на ўсіх вуліцах, месца для летняга адпачынку дзяцей.

Слухаеш гэтую жанчыну і дзівішся яе працаздольнасці.

Нездарма Юлію Францаўну Сянько, персанальную пенсіянерку, вось ужо адзінаццаты год жыхары аднагалосна выбіраюць старшынёй свайго вулічнага камітэта.

П. ЛАПОТКА

НАШ ДЭПУТАТ

ВОЛЬГУ Андрэеўну Гойшык — былую батрачку, а потым работніцу — насельніцтва гарадскога пасёлка Івацэвічы Брэсцкай вобласці 4 гады таму назад выбрала старшынёй пасялковага Савета. Давер'е выбаршчыкаў яна заслужыла ўсім сваім сумленным працоўным жыццём.

Клапатлівая работа ў Волгі Андрэеўны. Трэба паклапаціцца аб тым, каб хутчэй будаваліся новыя жылыя дамы для рабочых і служачых пасёлка, каб правільна выкарыстоўваліся сродкі, адпущаныя дзяржавай на добраўпарадкаванне пасёлка, каб наладзіць грамадскае харчаванне, каб забяспечыць насельніцтву добрую медыцынскую дапамогу. У Івацэвічах за апошнія некалькі год выраслі сотні новых жылых дамоў і грамадскіх будынкаў. З'явілася шмат новых вуліц: Алега Кашавога, Калініна, Піянерская, Надрэчная. Усяго ў пасёлку 53 вуліцы замест 8 адноўленых пасля Айчыннай вайны. І цяпер, куды ні глянь, шырока раскінулася прамысловае, камунальнае і індывідуальнае будаўніцтва.

Вольга Андрэеўна зазнала ў асабістым жыцці шмат гора. У 1944 г. фашысты расстралялі мужа. У 1944 г. загінуў смерцю героя яе 16-гадовы сын Мікалай Гойшык. Ён выканаў баявое заданне партызанскага атрада — узарваў варожы эшалон, каб не дапусціць правозу зброі і боепрыпасаў. Гэта маці выхавала яго бясстрашным, гэта яна прышчапіла яму любоў да Радзімы, знаходзячыся ў партызанскім атрадзе імя Чарткова.

Адна з вуліц у Івацэвічах названа імем Мікалая Гойшыка. У невялікім светлым доміку на гэтай вуліцы жыве маці героя. Кожны, хто праходзіць па гэтай вуліцы, у думках пакланяецца хлопчыку, які ў 16 год аддаў жыццё за рабочую справу.

М. Р. БАГАЙЧУКОВА

І гэта не дробязь

МЫ, ЖАНЧЫНЫ, прасім пасадзейнічаць нам у дробязях, за што будзем вельмі ўдзячны.

Вядома, што прыкоска ўпрыгожвае любую жанчыну і што без яе жаночы туалет не мае выгляду. Нажаль, у нашай мясцовасці зрабіць гэта складана. У Зяброўцы няма жаночай цырульні, а ехаць у Гомель, значыць страціць цэлы дзень.

У Гомелі мала цырульні. Чарга заўсёды вялікая. Майстры працуюць наспех, абы-як, толькі б пабольш прычасаць жанчын.

Калі цырульні не апраўдваюць сябе (як некаторыя стараюцца даказаць), то трэба перагледзець іх работу і аплату працы. Але

жанчына павінна сачыць за сабой абавязкова. Да гэтага яе трэба заклікаць і ў гэтым садзейнічаць.

Або ўзяць такую дробязь як прыколка для валасоў. У продажы яны ёсць, але што гэта за прыколкі? Літаральна ржавыя жалезкі. Чаму б не рабіць прыколку з дарагога, нават каляровага металу, якога ў нас даволі. Няхай яна будзе дарагой, але за тое ўпрыгожыць галаву. Кожная жанчына купіць такую прыколачку. Яшчэ шмат у якіх дробязях маюць патрэбу жанчыны. Пара падумаць аб іх на справе.

Наша савецкая жанчына даўно заслужыла такой увагі.

А. Я. ГУРТАВАЯ

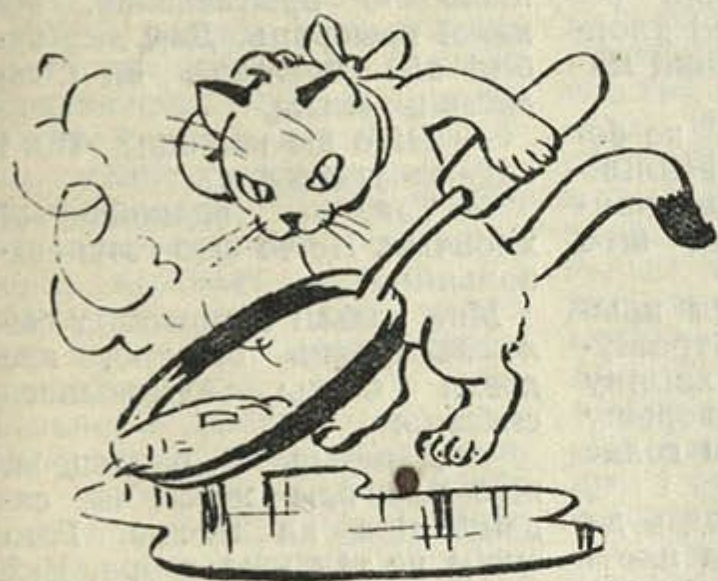
КОТ НЕ ВЕДАЎ



МАЛЫ



Падаў снег на парог,
Кот зляпіў сабе пірог.
Покуль смажыў, покуль пёк,
Піражок вадою сцёк.
На пірог жа—проста смех!—
Трэба цеста, а не снег.



— Вось тату дык добра —
Запэцкаўся ў сажу,
І мама нічога,
Нічога не скажа.

Вады падагрэе
І кліча: — Умывайся...
А ўпэцкаўся я —
Дык дамоў не з'яўляйся.

Мой тата паголіцца,
Пойдзе да парку,
Я ж выйду на вуліцу —
Крыкі і сварка.

— Ты сам не выходзь,
Бо наедзе машына!
А што я, не бачу?
Хіба не хлапчына?

Бо мне ўжо чатыры,
Два тыдні на пяты, —



Чаго ж не магу я
Прайсціся, як тата?

А мама смяецца:
— Не буду сварыцца.
Прынёс бы з крыніцы
Вадзіцы напіцца.

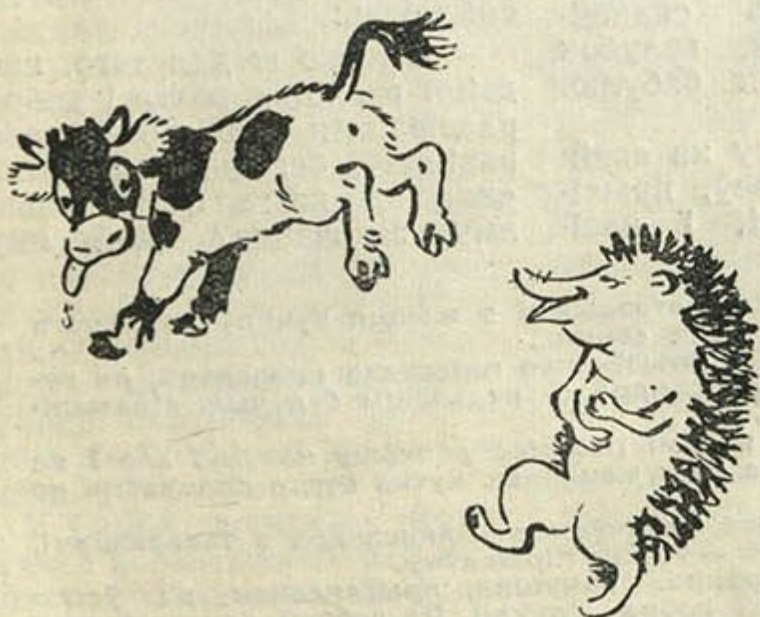
— Хіба я дастану
Рукамі да зруба?
— Тады палажы ты
Палена у грубу.

— Цяжкое палена
Падняць не пад сілу.
— Прыбі тады лату
У плоце, мой мілы.

— Там дужа высока
Мацуецца лата.
— Дык вось, мой малы,
Не раўняйся да таты.

ПРА БЫЧКА І ВОЖЫКА

На зямлю глядзіць бычок:
Вожык тупае ў садок.
Як лізне яго бычок,
Пакалоўся — ды ўбачок.
Вожык скурчыўся, смяецца:
«Не хапай, што пападзецца».



СПЯВАНЧКА

Пайшлі, пайшлі,
Паехалі
За спелымі
Арэхамі,
За арэхамі,
Грыбамі,
Што растуць
Паміж дубамі,
Між дубамі,
Між клёнамі,
Пад ліпамі



Зялёнымі.
Мы арэхаў
Не нарвалі
І грыбоў
Не назбіралі.
А затое
Пагулялі
Між дубамі,
Між клёнамі,
Пад ліпамі
Зялёнымі.



«Спатканне». Хіба трэба тлумачыць змест гэтай поўнай глыбокага чалавечага суму карціны мастака В. Макоўскага? Маці прыйшла правадаць сына, адданага ў горад «у навуку». Вось ён — гэты «майстар» — босы, галодны. Як прагна прыпаў ён да матчынага гасцінца — булкі! І якая горыч, які боль за сына напісаны на твары маці...



АБ ДЗІЦЯЧАЙ РУХАЛЬНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ

Дацэнт Л. В. ПІСАРАВА

Аднойчы, праходзячы скверам, прысела я крыху адпачыць. Як звычайна, на скверыку было шмат дзяцей. Маім суседам таксама аказаўся невялікі хлопчук, які сядзеў побач з бабуляй, занятай вязаннем. Я дастала з партфеля кнігу і пачала чытаць. Але хутка шум, узняты дзецьмі, што мітусіліся вакол, прымусіў мяне адарвацца ад кнігі. Найбольш бегаў і крычаў худзенькі хлопчык год чатырох у сіняй матросцы.

— Коля, Коленка, не бегай так хутка — павалішся! — крычала маладая жанчына, як відаць, маці, што сядзела воддаль.

Запыхаўшыся, Коля прысіджваўся на першую трапіўшую лаўку, але праз хвіліну ўскакваў. І зноў па скверыку разносіўся неспакойны голас маладой жанчыны:

— Коля, не падыходзь да ямы. Коля, не лезь на плот!

Але Коля не мог уседаць спакойна. Ён крыху паскакаў, прабуючы дацягнуцца рукой да галінкі маладога дрэўца, але тут жа схпіў чужы мяч, што каціўся міма, і ўдарыў па ім нагой так, што мяч паляцеў у далёкі канец алейкі. За гэта яму папала ад уладальніка мяча. Коля моцна заплакаў, але праз дзве хвіліны слёзы высахлі, і ён разам са сваім крыўдзіцелем ужо гуляў у футбол.

— Вось бяда. Замучыўся з такім, — спачувальна заўважыла мая суседка.

Адклаўшы вязанне, яна таксама сачыла за Колей.

— Ну, куды, куды нясецца! — прамовіла яна злосна, калі Коля ледзь не наляцеў на маленькага веласіпедыста. — Не, я такога б і няньчыць не стала. Вось маё птушанё. Сядзіць спакойненька з бабуляй, галубок мой дарагі. Любіш бабулю, Сашанька?

Я звярнула ўвагу на свайго суседа. Ён сядзеў, прыліўшыся да бабулі, і назі-

раў, як бегалі дзеці. Я сказала яму:

— Ідзі і ты, пагуляй з імі, Саша.

Саша нічога не адказаў і не зрабіў ніякай спробы злезці з лаўкі.

— Ну іх, свавольнікаў! Няхай самі бегаюць, — уступілася бабуля. — Сашанька ў мяне, не паверыце, — залатое дзіця. Я з ім і абед паспяваю прыгатаваць, і ў пакоі прыбраць. Дам яму кубікі або шпулькі, ён і сядзіць ціхенька.

— Што вы кажаце? Так і сядзіць увесь час?

— Так, спакойненькі хлопчык. Не то што гэты свавольнік.

Мне вельмі непрыемна было засмучаць бабулю, але дзеля Сашы адважылася сказаць:

— Дарэмна радуецца, што хлопчык увесь час сядзіць ціха на месцы. Гэта зусім не так ужо добра. Рух неабходны для маладога арганізма дзіцяці. Дарослыя часта не разумеюць гэтага і радуюцца, калі дзіця ціха сядзіць на месцы, не «перашкяджае». Такое выхаванне можа прынесці дзіцяці толькі шкоду.

Чаму ж так важна, каб дзеці шмат рухаліся?

Кожная маці, напэўна, заўважала, што, пабегаўшы, дзіця лепш есць. Калі арганізм у руху, лепш працуюць органы стрававання, паліпшаецца апетыт. Бегаючы, дзіця глыбей дыхае. У яго развіваецца грудная клетка, паліпшаецца кровазварот.

Такія ж мала рухавыя дзеці, як Саша, звычайна ядуць без апетыту, бо абмен рэчываў у іх парушаецца.

Але тут, напэўна, многія бацькі, як і Сашына бабуля, спытаюць:

— Няўжо ж для таго, каб дзіця расло здаровае і добра развівалася, яно абавязкова павінна бегаць, крычаць, «хадзіць на галаве» колькі яму захочацца? Дай яму

А вось два ніжнія фатаздымкі з жыцця вучняў рамеснага вучылішча № 5 г. Мінска сёння...

Ганна Кірылаўна Брызінская прыехала правадаць, як вучыцца яе дачка Аляксандра (у недалёкім будучым лінатыпістка) у сталіцы.

Хоць маці і не вельмі разумее даччыну навуку, але і яе павялі паказаць, на якіх машынах хутка будзе працаваць яе дачка...

А ў сталовай, дзе харчуюцца Аляксандра з таварышамі, пачаставалі і маці яе — Ганну Кірылаўну.

— Вучыся старанна, дачушка, прыглядайся да ўсяго ўважліва, настаўнікаў добра слухай. Па добрай дарозе ідзеш, у добрай школе вучышся...

только волю, дык потым з ім нічога не зробіш.

Так, правільна. Такое выхаванне таксама прынясе шкоду. Усё павінна быць у меру.

Даючы дзіцяці магчымасць свабодна рухацца, гуляць, трэба разам з тым прышчэпліваць яму ўменне стрымлівацца. Але ўсё гэта робіцца паступова, улічваючы ўзрост дзіцяці.

Усім рухамі чалавека кіруе мозг. Работа галаўнога мозгу складаецца з двух працэсаў: узбуджэння і тармажэння. Паміж імі нібы ідзе няспынная барацьба.

Нованароджанае дзіця яшчэ зусім не ўмее кіраваць сваімі рухамі. Калі яно не спавіта, то ўвесь час бязмэтна матляе ручкамі і ножкамі. З ростам рухі дзіцяці паступова набываюць мэтанакіраванасць. Яно не проста матляе ручкай, але ў патрэбны момант затрымлівае яе, прабуе нешта схопіць. Яно вучыцца тармазіць свае дзеянні, кіраваць рухамі. І з цягам часу яму ўсё лягчэй удаецца гэта, хоць працэс развіцця ідзе вельмі павольна. У дашкольным і нават у малодшым узросце працэс узбуджэння пераважае над працэсам тармажэння. Дзеці не заўсёды ўмеюць валодаць сабой, своєчасова спыніцца. Такі хлопчык, як Коля, і ў дзесяць год можа быць вельмі рухавы. Ён круціцца пад нагамі ў дарослых, скача, крычыць. Вярнуўшыся са школы, ён кіне абідзе партфель. У тэатры — ён самы шумны глядач. Ён лёгка ўзбуджаецца, усе падзеі з героямі гучна перажывае. Яго лёгка раззлаваць, але крыўду ён забывае хутка. Ён можа і пасаволіць і пабіцца з таварышам.

— Хуліган, штурхнуў дарослага або наляцеў на малого... — гавораць часам такім не ў меру жвавым хлопчыкам, не ўлічваючы таго, што ўчынак зроблены не наўмысна, а ў выніку недастатковага развіцця тармажнай дзейнасці. Калі такое дзіця занята чым-небудзь, да яго не адразу даходзяць просьбы дарослых. Яны злуюць, забываючы, што дзіцяці цяжка пераключыцца з адных заняткаў на другія.

Звычайна такія дзеці неспакойныя і ў школе. Пасядзеўшы некаторы час спакойна на ўроку, дзіця стамляецца ад таго, што яму прыходзіцца стрымлівацца. Яно пачынае круціцца на парце, гуляць, парушаючы дысцыпліну, выклікаючы незадаволенасць у настаўнікаў.

У Сашы працэсы тармажэння пераважаюць над працэсамі ўзбуджэння. Ён будзе расці непрыкметна. Магчы-

ма, па-ранейшаму парадзе бабулю тым, што не бегае, не б'ецца з таварышамі. Не вельмі чулыя педагогі таксама не звернуць увагі на такога хлопчыка, будуць лічыць яго добрым вучнем. А на самай справе аб такім дзіцяці, магчыма, трэба клапаціцца больш, чым аб Колі. Праўда, Саша ўсёдлівы, умее сканцэнтравана, доўга займаецца справай. Гэта вельмі добра. Але калі Сашу вучоўваць так, як вучоўвае яго бабуля, то ён вырасце нязграбным, дрэнна развітым фізічна.

Трэба памятаць, што нерукавасць дзіцяці часта з'яўляецца ў выніку няправільнай дзейнасці залоз унутранай сакрэцыі. Тут патрэбна ўмяшанне ўрача. Калі не звяртаць на Сашу ўвагі, то ён так і застанецца пасіўным. Будзе з зайздасцю глядзець, як дзеці гуляюць у мяч, у квача. Яму вельмі хочацца прыняць удзел у гульні, але ён не адважыцца падысці да дзяцей з-за сваёй непаваротлівасці, з-за сарамлівасці, якая з гадамі будзе ўзмацняцца. Вось і сядзіць такі хлопчык дзе-небудзь збоку і сумуе адзін. Праз некалькі год Сашына бабуля і яго бацькі будуць дзівіцца, чаму такі добры хлопчык, які рос так ціха і спакойна, стаў замкнутым, змрочным, дзікім, не мае таварышаў.

Як жа вучоўваць Сашу?

Перш за ўсё, яго трэба настойліва і цяпліва прыцягваць да рухавых гульняў. Калі, напрыклад, дзеці гуляюць у кошкі і мышкі, Сашу трэба выбіраць на актыўныя ролі, падбадзёрваць, хваліць. Калі Саша добра скочыць, трэба сказаць: маладзец. Калі ён дагнаў каго-небудзь, таксама падкрэсліць: як хутка Саша бегае. Тады дзіця лягчэй пераадолюе тармажэнне.

Але самае галоўнае — прывучаць дзіця да працы. Пачаўшы з маленькіх даручэнняў, паступова ўскладняць яго працоўную дзейнасць. Звычайна дзеці любяць працаваць. Нават у гульні яны прыдумваюць сабе розныя заданні. І бываюць вельмі задаволены, калі заданне дае дарослы. Яны ўспрымаюць яго, як «сапраўдную справу». Праца карысна і для вельмі жвавых дзяцей. Выконваючы якое-небудзь даручэнне, дзіця павінна і сканцэнтравана сваю ўвагу, і зрабіць рух, і пераадолець цяжкасці. Добра, калі яму даецца некаторая самастойнасць, калі яно само павінна вырашыць, як лепш выканаць заданне. Пры гэтым, вядома, трэба непрыкметна падказаць рашэнне,



Ёсць у дзіцячым садзе № 5 г. Віцебска гаспадарчы куток, дзе дзеці вучацца мыць, прасваць, чысціць адзенне. Вось яны, мамы памочніцы, схіліліся над тазікамі, мыюць насавыя хусткі, сукенкі для лялек. Хлопчыкі выконваюць «мужчынскую» работу — падносяць ваду. Побач стаяць два столікі, дзе можна прасваць чыстую, сухую бялізну.

Працавітыя растуць дзеці ў гэтым садзе.

Фота А. Фядотава.

дапамагчы парадай. Ні ў якім разе не крычыце, калі дзіця што-небудзь зрабіла не так, не смеіцеся над яго няўмеласцю. Калі дзіця адчуе, што выканала работу добра, яно стане смялейшым, актыўнейшым, у яго з'явіцца вера ў свае сілы.

Умела пераадолюючы затармажанасць дзіцяці, вы палепшыце яго фізічнае развіццё, дапаможаце выхаванню рашучасці, ініцыятывы. Яно стане вясёлым, таварыскім, раўнапраўным членам дзіцячага калектыву.

Ну, а як вучоўваць рухавых дзяцей, у якіх пераважае стан узбуджэння? Тут перад бацькамі стаяць ужо некалькі іншых задачы.

Вядома, дзіцяці трэба даць магчымасць пагуляць, пабегаць, паскакаць, але разам з тым трэба прывучаць яго стрымлівацца. Дзіця павінна ведаць, што ў пэўны час нельга крычаць і бегаць, каб не перашкаджаць бацьку або маці адпачываць, старэйшай сястры рабіць урокі. Для ўзбуджальных дзяцей добра выбіраць такія гульні, дзе трэба стрымлівацца. Напрыклад, пастаяць на адной назе, пасядзець моўчкі, пачакаць, пакуль падыдзе чарга бегаць у гарэлкі. У старэйшым узросце такім дзецям карысна заняцца рыбай лоўляй — пасядзець ціха з вудай і цяпліва пачакаць, пакуль клюне.

Рухавых дзяцей, як і тармажных, трэба прывучаць да працы. Калі работай дзіця зацікавіцца, то ўжо не будзе бязмэтна бегаць, перашкаджаць навакольным, кідацца ад адных заняткаў да другіх. Энергія знойдзе выхад не ў свавольстве, а ў карыснай справе.

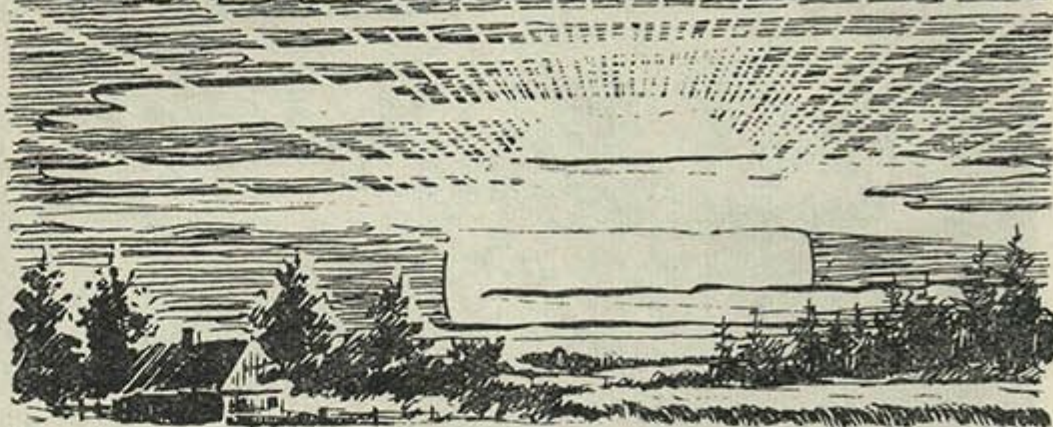
Трэба ўлічваць узроставыя асаблівасці дзіцяці. Любыя рухі ажыццяўляюцца мышцамі, а мышцы развіваюцца паступова: спачатку буйныя, потым дробныя. У дзіцяці ў 4—5 год ужо нядрэнна развітыя мышцы пляча і прадплечча, але мышцы кісці рукі яшчэ слабыя. Такому дзіцяці можна даручыць паліваць кветкі, але не даваць работы, у якой прымаюць удзел дробныя мышцы пальцаў. Дзіця ў 6—7 год ужо можа прышыць сабе гузік. Трэба памятаць, што пры рухах, якія патрабуюць дакладнасці і ўвагі, дзеці хутка стамляюцца. Такія дробныя рухі абавязкова павінны чаргавацца з буйнымі, непрымушанымі. Пасядзеўшы за лепкай або маляваннем, дзеці павінны пабегаць, размяцца. Гэта датычыць і дзяцей школьнага ўзросту.

У школе дзеці стамляюцца ад доўгага сядзення, ад работы пераважна дробных рухаў. Ім трэба разрядка, звязаная з буйнымі рухамі.

У адным з нумароў часопіса «Семья и школа» адна маці расказвае пра свайго сына-школьніка. Настаўніца скардзілася ёй, што яе хлопчык на ўроку сядзіць неспакойна. Выявілася, што ў хлопчыка не хапала рухавых дзейнасці: двор быў вельмі маленькі, на дварэ не было аднагодак, і ён большую частку часу праводзіў дома. Тады маці пазнаёміла сына з дзецьмі ў суседнім вялікім дварэ і адпускала яго туды гуляць. Там хлопчык уволю бегаў, гуляў і на ўроках ужо сядзеў спакойна.

Для правільнага развіцця дзіцяці вельмі карысны гімнастыка і спорт.

СВЕТАВЫЯ З'ЯВЫ У АТМАСФЕРЫ



ЧАСАМ у прыродзе мы бачым рэдкія светавыя з'явы, якія прыцягваюць увагу людзей: вясёлка, палярнае ззянне, вогненныя слупы, крыжы і многія іншыя. Нашы продкі ў глыбокай старажытнасці глядзелі на іх, як на звышнатуральныя, пасланыя богам сімвалы, якія прадказваюць народу вайну, голад, эпідэміі.

У ходзе свайго развіцця чалавек набываў даныя аб з'явах прыроды і на гэтай аснове здолеў правільна іх тлумачыць.

З даўняга часу ўвагу людзей прыцягвала вясёлка. Гэтую прыгожую з'яву людзі лічылі «нябесным сімвалам». А ўсюкую спробу навукова яе растлумачыць царкоўнікі жорстка праследавалі.

Але што ж такое вясёлка і як яна ўтвараецца?

Праменні сонца, сустракаючы ў атмасферы кроплі дажджу, праламляюцца праз іх, раскладаюцца на колеры вясёлкі і адхіляюцца ад свайго ранейшага напрамку. Прычым фіялетавыя праменні адхіляюцца больш, а чырвоныя менш. У выніку сонечнае святло раскладаецца на колеры і ўтварае вясёлку.

А чаму вясёлку мы бачым у выглядзе дугі?

Тлумачыцца гэта так. Калі мы ў думках уявім сабе, што сонца злучана з усімі пунктамі, якія ляжаць, скажам, на чырвонай паласе вясёлкі, то атрымаем конусападобную паверхню, вось якой праходзіць праз наша вока. Кожная кропля на гэтай паверхні знаходзіцца ў аднолькавых адносінах як да сонца, так і да назіральніка, таму ад усіх кропель у наша вока трапляюць адны чырвоныя праменні. Зліваючыся, яны даюць чырвоную дугападобную лінію. Такую ж лінію, але іншага колеру, даюць дажджавыя кроплі, якія знаходзяцца ніжэй.

Яркасць вясёлкі залежыць ад колькасці і размераў кропель у паветры. Чым буйней кроплі, тым ярчэй вясёлка.

Бадай што ні адна з нябесных з'яў не выклікала ў мінулым столькі забабонаў, недарэчных прадказванняў аб канцы свету, аб крывавых войнах, голадзе, як з'яўленне вакол сонца светавых кольцаў, неспраўдлівых сонцаў, падвойных, патройных сонцаў, крыжоў, мечав, слупоў. Усе гэтыя з'явы, вядомыя пад назвай «гало», асабліва моцна дзейнічалі на ўяўленне. Іх прычыны доўгі час заставаліся невядомымі. Невукі бачылі ў іх вестуноў вайны, голаду, паморку, забабонныя людзі лічылі, што гэта сам бог пасылае людзям знакі свайго гневу за іх грахі.

Часам чалавек, далёкі ад забабонаў і веры ў бога, прыходзіць у здзіўленне ад гэтых «цудаў» прыроды. Аказваецца, у іх няма нічога загадкавага. Светавыя з'явы на небе назіраюцца тады, калі сонца або месяц закрываюць паўпразрыстыя перыста-слаістыя або перыстакучавыя воблакі, якія складаюцца з найдрабнейшых крышталікаў лёду. Праменні сонца

пераламляюцца ў гэтых крышталіках і ўтвараюць светавыя з'явы. Ледзяныя крышталікі пры гэтым павінны мець форму прамой шасціграннай прызмы, а працэс іх утварэння ідзе не вельмі хутка. Трапляючы на адну з граней шасцігранніка, промень выходзіць праз другую грань пад іншым вуглом. Такім чынам з мноства крышталікаў, якія павольна плаваюць у атмасферы, парознаму кружэнню вакол сваёй вертыкальнай асі, выходзяць праменні, якія і ўтвараюць гарызантальнае светавое каліцо. Там, дзе яно перасякаецца з вертыкальным каліцом, узнікае яркае неспраўднае сонца.

Пры захадзе або ўсходзе, калі сонца знаходзіцца ля самага гарызонту, часам на небе можна бачыць яркі вертыкальны слуп, які стаіць часцей за ўсё над сонцам. Такая з'ява, напрыклад, назіралася перад захадам сонца ў пачатку снежня мінулага года ў Мінску. Утвараюць яе ледзяныя шасцігранныя пласцінкі, якія плаваюць у атмасферы ў гарызантальным становішчы. Праменні сонца, адбіваючыся ў іх, утвараюць расцягнутае, скажонае да непазнавальнасці сонца, якое свеціцца ў выглядзе слупа.

Вельмі рэдка з'яўляецца на небе велізарны крыж. Гэта бывае тады, калі ў паветры знаходзяцца ледзяныя пласцінкі і шасцігранныя слупкі. Праменні сонца, адбітыя ў іх, утвараюць слуп і гарызантальную паласу, а разам — светавыя крыжы велізарных размераў. Калі сонца знаходзіцца ля самага гарызонту, то частка светавога слупа ідзе за гарызонт, а пад ім узнікае фігура, якая нагадвае меч з адценнем чырвані. У з'яўленні на небе светавога крыжа і меча забабонныя людзі бачаць адзнаку «кары боскай», прадвесце кровапралітнай вайны.

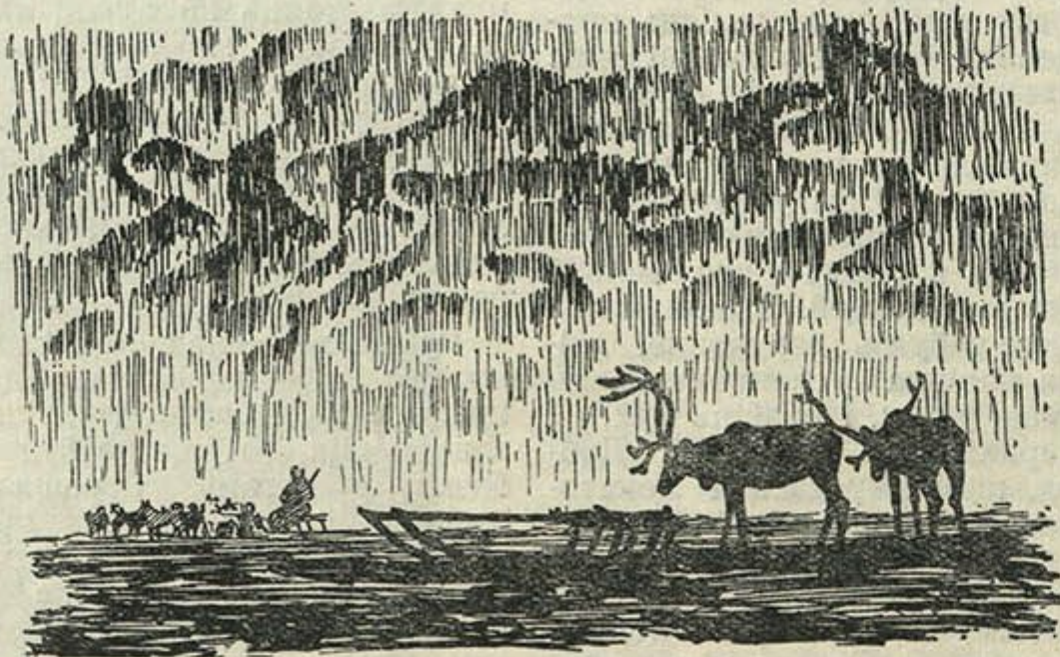
Аналагічныя з'явы можна назіраць часам каля вулічных ліхтароў. Асабліва ярка ўзнімаліся светавыя слупы каля ліхтароў на вуліцах Мінска 15 снежня мінулага года а восьмай — дзесятай гадзіне вечара.

Вясной у цёплую раніцу пры ўсходзе сонца часам можна назіраць нешта падобнае на міраж, калі дыск сонца мяняе сваю форму: робіцца то авальным, то грыбападобным, то цыліндрычным. У народзе тады кажуць «сонца гуляе». Гэта з'ява тлумачыцца тым, што слаі паветра перад назіральнікам дзейнічаюць як павелічальныя лінзы, і прадметы, адбітыя ў іх, набываюць гіганцкія размеры, незвычайную форму і нібы вагаюцца.

Усе апісаныя формы светавых з'яў назіраюцца часцей у краінах з халодным кліматам. На поўначы яны настолькі часты, што людзі да іх прывычаліся, і ніякага забабонага страху ў іх не ўзнікае. Устаноўлена таксама, што колькасць і сіла светавых з'яў звязана з актыўнымі працэсамі на сонцы. Пры вялікай колькасці сонечных плям і ўспышак часцей і з большай сілай назіраюцца светавыя з'явы. У гэты час назіраюцца яны ў сярэдніх шырынях, у прыватнасці на Беларусі.

Адна з самых прыгожых светавых з'яў — палярнае ззянне. На небе ўзнікаюць дзівосныя палосы або дугі, якія пераліваюцца ўсімі колерамі вясёлкі, пурпурна-чырвоныя плямы, ізумрудна-зялёныя стужкі. Найбольш прыгожая з усіх форм палярнага ззяння — штормы, якія складаюцца з вертыкальных пучкоў святла. Пучкі святла вагаюцца, увесь час мяняюць свой колер і яркасць. Штормы, нібы пад уплывам ветру, то збіраюцца, то разгортваюцца, то аддаляюцца, то набліжаюцца. Яны нагадваюць хвалістую стужку.

Назіраючы гэтыя веліч-



ныя з'явы, людзі ў мінулым лічылі, што тут дзейнічаюць таямнічыя сілы, якія прадказваюць народу няшчасце. Толькі навука раскрыла даўнюю таямніцу. Яна ўстанавіла, што палярныя ззянні — не што іншае, як своеасаблівае свячэнне разрэджаных газаў, якое ўзнікае пераважна ў паўночных і паўднёвых палярных зонах зямнога шара. У раёне Мурманска і наогул на крайняй поўначы Савецкага Саюза палярныя ззянні наглядаюцца ад 60 да 80 раз у год. Чым далей на поўдзень, іх інтэнсіўнасць слабее і ўжо на шырыні Мінска яны бываюць адзін — два разы ў дзесяцігоддзе.

У ноч з 21 на 22 студзеня мінулага года назіралася вельмі інтэнсіўнае палярнае ззянне. Яго бачылі ў Маскве

і Маскоўскай вобласці, Кіеве, Сумскай вобласці, Кішынёве. У нашай рэспубліцы палярнае ззянне назіралася 29 верасня мінулага года пад Магілёвам і ў Кармянскім раёне. Яно пачалося а 20 гадзіне ў выглядзе суцэльнай паласы аранжава-фіялетавага колеру, праз якую час-ад-часу праходзілі вертыкальныя белыя праменні. Паласа ззяння ахапіла ўсю паўночную частку гарызонту. У гэты перыяд на сонцы адбываліся асабліва актыўныя працэсы.

У наш час вядуцца вялікія навуковыя работы па вывучэнню светавых з'яў. Каштоўныя матэрыялы даюць палярныя станцыі Арктыкі, Антарктыды і сярэдніх шырын, а ў апошні час — запуск штучных спадарожнікаў Зямлі.

К. ГАРАХАВІК.

У 1954 годзе адбыўся II Усеагульны з'езд савецкіх пісьменнікаў. Адкрывала яго старэйшая савецкая пісьменніца — Вольга Дзмітрыеўна Форш.

Ва ўступным слове яна адзначыла: «Сіла нашай літаратуры ў тым, што яна жыве інтарэсамі народа, дзяржаўнымі задачамі краіны». Сказанае можа быць цалкам аднесена да В. Форш. Паўвека творыць яна. Яе гістарычныя раманы нахнёны пафасам барацьбы за свабоду і шчасце народа.

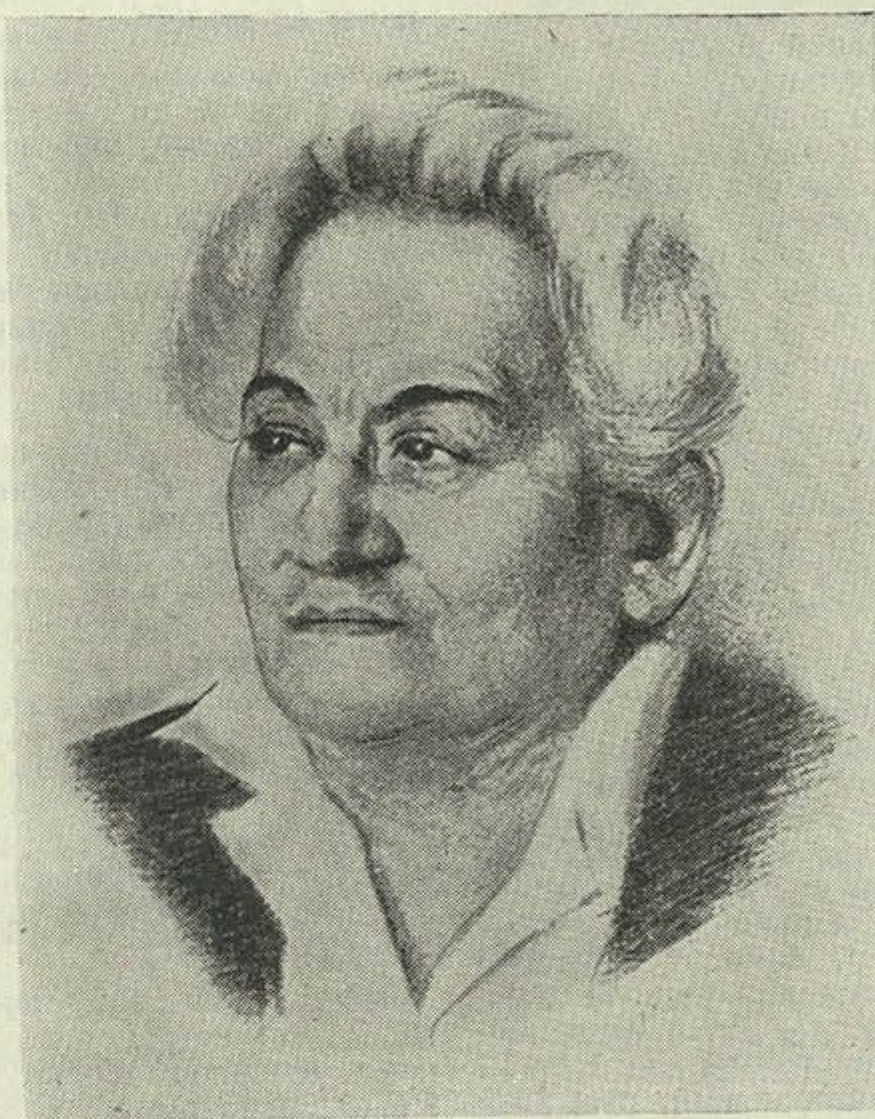
Сучасніца Стасава, Чэхава, Блока, Горкага, В. Д. Форш нарадзілася ў 1873 годзе.

Толькі Вялікая Кастрычніцкая сацыялістычная рэвалюцыя дапамагла ёй канчаткова знайсці сваю тэму, адкрыць у сабе талент гістарычнага раманаіста.

У адказ на заклік У. І. Леніна асвоіць лепшае са спадчыны мінулага многія савецкія пісьменнікі бяруцца за гістарычныя тэмы. Сярод іх была і В. Форш. У 1924 годзе яна стварае першы гістарычны раман «Адзетыя каменем», прысвечаны эпосе вызваленчага руху 60—70-х гадоў. Скупы запіс на дзвюх старонках правязня Аляксееўскага равеліна Петрапаўлаўскай крэпасці Міхаіла Бейдэмана, які жывым згніў у каменным мяшку, паслужыў адпраўным пунктам зместу кнігі. Кніга была прасякнута нянавісцю да царскага самодзяржаўя, буржуазна-памешчыцкага ладу і любоўю да рускай дэмакратыі. Яна прынесла пісьменніцы ўсеагульную вядомасць. Гэты раман паслужыў асновай для першага савецкага гісторыка-рэвалюцыйнага фільма «Палац і крэпасць».

А. М. Горкі назваў гэты раман «вялікай рэччу». Калі ж ён прачытаў другі гістарычны раман Форш «Сучаснікі», то пісаў ёй: «Я даўні і пачцівы паклоннік Вашага дыхтоўнага таленту і разумнага, надзіва разумнага, сэрца Вашага».

Праблема асваення лепшага ў культуры старога грамадства заўсёды стаяла ў цэнтры інтарэсаў



Майстар гістарычнага рамана

Да 85-годдзя з дня нараджэння
В. Д. ФОРШ

пісьменніцы. У 30-я гады яна стварае славутую трылогію аб Радзішчаве: «Якабінскі заквас», «Казанская памешчыца» і «Згубная кніга». Жыццё першага рускага рэвалюцыянера паказваецца ёю на фоне малюнкаў сялянскіх паўстанняў, якія нібы прадугадваюць будучы сялянскі рух рэвалюцыі 1905 года і перадакстрычніцкай эпохі. Вобраз Радзішчава, абрысаваны пісьменніцай з любоўю, запамінаецца, як вобраз чалавека ўсеабыдмных ведаў, велізарнай волі і мужнасці, чалавека, які парваў з навакольным дваранскім грамадствам і аддаў сваё жыццё барацьбе за вызваленне народа.

Гістарычны раманаіст В. Форш знаходзіць у мінулым узоры людзей, вартыя пераймання. Раман

«Міхаілаўскі замак», напісаны пасля вайны, пранізвае думка аб творчай сутнасці чалавека, аб цудоўнай волі да стварэння. Героі рамана — выдатныя рускія зодчыя Бажэнаў, Вараніхін, Росі — твораць ва славу Радзімы, знаходзячы ў гэтым сэнс і шчасце свайго жыцця.

Раман В. Форш аб дзекабрыстах — «Першыны свабоды» — прапагандуе рускія рэвалюцыйныя традыцыі, выходзіць чытачоў у духу гэтых традыцый.

Сваімі гістарычнымі раманамі пісьменніца ўсталёўвае марксісцка-ленінскі погляд на гістарычны працэс, паказвае вобраз народа — творца гісторыі. Раман з А. Талстым, В. Шышковым, А. Чапыгіным, Ю. Тыняновым Форш з'явілася заснавальніцай гістарычнага жанру ў савецкай літаратуры. В. Форш валодае бясспрэчным талентам гістарычнага раманаіста. Яна любіць і ведае гісторыю, адчувае спецыфіку мінулых часоў. Але яшчэ даражэй ёй сучаснае. У артыкуле да 250-годдзя Ленінграда «Учора і сёння» пісьменніца піша: «Я жыву на плошчы Рэвалюцыі, побач з палацам Кішэінскай, які ўвайшоў у біяграфію Леніна. З акна майго пакоя відаць Петрапаўлаўскую крэпасць... Белай ноччу фантазія ажыўляе малюнк мінулага, гісторыя пазірае ў мае

акно ззячым шпілем крэпасці. Але ў сто разоў даражэй усіх скарбніц гісторыі аказваюцца жывыя людзі, маладыя, поўныя прагі знайсці сваё месца ў жыцці, скарыстаць свае сілы».

Жывым людзям, маладым савецкім сучаснікам аддае свой талент вядомая пісьменніца Вольга Дзмітрыеўна Форш. Яе гістарычныя раманы выходзіць нашу моладзь у духу ідэй нашай партыі, у духу савецкага патрыятызму.

Н. БАГАЛЮБАВА,
кандыдат філалагічных навук.

АДКАЗВАЕМ НА ПЫТАННІ ЧЫТАЧОЎ

А. Ф. Бібікаў з Буда-Нашалёва просіць парады: «Як даглядаць лімоннае і наогул цытрусавыя дрэвы ў пакоі?»

У пакоі найлепш вырошчваць лімоннае дрэўца з невялікім стволікам — штамам і 3—4 асноўнымі галінкамі. Каб надаць дрэўцу штамбу форму, у яго перад пачаткам чарговага росту (канец лютага — пачатак сакавіка) зразаюць верхавінку. Пасля такой аперацыі з бакавых пупышак развіваецца 5—6 парасткаў, з іх пакідаюць 3—4, якія ідуць у розныя бакі. Калі бакавыя галінкі цалкам закончаць свой рост, у іх таксама абразаюць верхавінку, пакідаючы на кожнай па 3—5 пупышак, але так, каб апошняя «гладзела» ўнутр кроны. Падрэзку паўтараюць 4—5 раз. Пакуль не закончыцца фарміроўка кроны, плоданашэння не дапускаюць. У далейшым парасткі, якія дасягнулі 15—20 см, пінцыруюць (вышчыпваюць кропкі росту), што паскарае працэс фарміравання кроны.

Другой умовай правільнага догляду з'яўляецца перавалка (перасадка) маладых раслін ва ўзросце да 3—4 год. Старыя земляныя ком, пранізаны караннямі, змяшчаюць, не абтрасаючы зямлі, у гаршчок большага дыяметра.

Напрыклад, з гаршка ў 10—12 см перасаджваюць у гаршчок 15—16 см у дыяметры.

На другім годзе жыцця (звычайна ў сакавіку) расліны перавальваюць у гаршкі большага дыяметра — 20—22 см. На трэці год (перад пачаткам росту) — у гаршкі 22—25 см.

На гэтым перавалка спыняецца. У далейшым дрэўцы перасаджваюць адзін раз у 2 гады, прычым частку зямлі з кому замяняюць новай.

Для пакаёвых лімонаў найлепш ужываць сумесь, якая складаецца (па аб'ёму) з 1 часткі дзярновай зямлі (верхні слой перагніўшага дэбру), 1 часткі лісцевай (перагніўшае смецце), 1 часткі перагніўшага гною і 1 часткі буйназярністага чыста прамытага пяску.

Падкормліваюць расліны раствораў у вадзе мінеральных солей і арганічных рэчываў. Угнаенні ўносяцца ў перыяд вегетацыі адзін раз у тыдзень у наступных канцэнтрацыях: на 1 літр вады 5 грам суперфасфату, 2 гра-

мы калійнай солі, 4 грамы аміячнай салетры. Уносіць трэба па змочанаму кому зямлі, лепш пад вечар або ў пахмурнае надвор'е.

Пажаўценне і асыпанне лісцяў і завязі залежыць: ад недахопу пажыўных рэчываў, высокай тэмпературы (зімой у пакоі), сухога паветра, сухасці глебы або лішку вільгаці і недахопу святла.

Па сваёй прыродзе цытрусавыя (у тым ліку і лімоны) — расліны вільготных субтропікаў. Яны патрабуюць не толькі паліўкі зямлі, але і рэгулярнага апырквання сцябла і лісця, тым больш зімой, калі ў пакоі тэмпература паветра вельмі высокая (лімонам патрэбна тэмпература не вышэй 15°), а таксама сухое паветра. Таму расліны неабходна штодня апырскваць вадой тэмпературай ад +30° да +35°, а ком зямлі трымаць умеранавільготным.

Лісце ў лімона жыве на дрэве 2—3 гады і ападае не адразу, а паступова, таму дрэва бывае вечназялёным.

Лімоны, вырашчаныя з чаранкоў, узятых ад пладаносных дрэў, пачынаюць плоданасіць на 3—4 год свайго жыцця, а кітайскі гатунак — на другі. Лімоны, вырашчаныя з насення (апрача лімона Мейера), пачынаюць плоданасіць толькі на 10—12 год свайго жыцця, пры ўмове, калі яны нармальна развіваліся і калі за імі быў правільны догляд.

П. ЛЯУДАНСКАЯ, навуковы супрацоўнік АН БССР.

М. К. Альхоўская з г. Мінска просіць растлумачыць:

«Як і ў чым захоўваць летам свіное сала і мяса, асабліва сала, каб яно было сухое і смачнае?»

Калі свіная туша асмалена, ачышчана і вытрыбушана, аддзяляюць сала і намагаюцца на квадратныя або прамавугольныя кавалкі. У кубелец насыпаюць слой солі таўшчынёй 1 см. На соль укладваюць пласт сала і засыпаюць яго соллю так, каб усё сала было пакрыта. Кавалкі сала ўкладваюць ушчыльную, каб не заставалася пустот. Сала ўбірае пэўную колькасць солі, і таму няма небяспекі перасаліць; памылкай будзе пакласці солі менш, чым трэба. Добра ўсоленае сала захоўваецца да 6 месяцаў, пасля чаго яго дастаюць, ачышчаюць ад солі, вымываюць кубелец і соляць свежай соллю. Пасля

гэтага сала можа стаяць яшчэ 6 месяцаў.

Захоўваць яго трэба ў халодным месцы, якое добра праветрываецца.

Служачая Пружанскага аддзялення Дзяржбанка пытае:

«Як захаваць футравыя рэчы ад молі?»

З надыходам лета неабходна прывесці ў парадак зімовую адзежу, каб захаваць яе ад молі і іншых насякомых. Рэчы трэба ўважліва аглядзець, прышыць адарваныя гузікі, падшыць распартую падкладку, зацыраваць дзіркі і толькі пасля гэтага старанна пачысціць.

Моль есць галоўным чынам месцы, забруджаныя потам і тлушчам. Трэба іх пачысціць бензінам або моцным растворам нашатырнага спірту. Аглядзець і ачысціць усе складкі і швы, дзе сабраўся пыл. Калі там знойдуцца яйкі молі, прапасаваць гарачым прасам праз анучу, змочаную воцатам. Гнёзды молі на футравых вырабах можна знішчыць гарчай воцатнай парай, трымаючы над ёю футра.

Пасля адзежу прасушваюць на ветры — на балконе, верандзе або на дварэ і выбіваюць пыл.

Куфар або скрыню дывана, куды складаюць рэчы, трэба засцяліць газетамі, бо друкарская фарба з'яўляецца добрым сродкам супроць молі. Пасля ўзяць старую прасціну і заслаць так, каб яна ахоплівала ўсе куткі куфра, скрыні.

Вычышчаныя і праветраныя рэчы скласці шчытна адна да другой, каб не займалі шмат месца і запоўнілі ўсю прастору куфра. Паміж імі пакласці мяшчкі з нафталінам або камфарой, арэхавае і табачнае лісце. Сухія апельсінавыя скарынькі таксама праганяюць моль. Цяжэйшыя рэчы пакласці на спод, асабліва ўважліва расправіць рукавы ля плеч і каўняроў, каб не камчыліся.

Калі зімовае адзенне схваць у шафе, то трэба яго павесіць на плечыкі ў папярковыя мяшкі, куды насыпаць нафталін, камфару і інш.

Адзенне трэба захоўваць не толькі ад молі, але і ад плесені, таму нельга трымаць яго ў сырм месцы.

Канапацкая з г. Узды пытае:

«Што такое малочны грыб?»

Малочны грыб або кефірныя грыбкі — гэта спалучэнне некалькіх відаў мікраарганізмаў. Само цела грыбка складаецца з пераплетеных нітак палачкападобнага мікроба. У склад асноўнай мікрафлоры кефірных грыбоў уваходзяць: малочнакіслыя стрэптакокі, малочнакіслыя палачкі, малочныя дрожджы, мікадэрма і воцатнакіслыя бактэрыі. Растуць кефірныя грыбкі толькі на малочным асяроддзі (сырадоі, абястлушчаным малаце, сыроватцы). Пакладзеныя ў малако кефірныя грыбкі сквашваюць яго з дапамогай малочнакіслых бактэрыяў, якія ўваходзяць у склад грыбка. Атрыманая закваска ўжываецца для вырабу кефіру, а таксама яе можна ўжываць непасрэдна ў ежу.

Малочная кіслата, што выдзяляецца пры малочнакіслым броджэнні, надае прыемны, асвятляючы смак і, апрача таго, адыгрывае пэўную ролю ў працэсе стрававання, замяняючы да некаторай ступені сальную кіслату страўнікавага соку.

С. В. ХОМБАК,
заг. лабараторыі Мінскага малочнага камбіната.

А. Я. Васіленка з вёскі Папелева Пружанскага раёна цікавіцца:

«Як перавесці малюнак на тканіну цёмнага колеру?»

Каб перавесці малюнак на цёмную тканіну, згарніце некалькі раз прасціну, добра разраўнайце яе на сталі і накладзіце на яе малюнак, нарысаваны на паперы. Затым тонкай іголкай па контурных лініях рабіце частыя праколы на роўнай адлегласці. Праколаты па ўсіх лініях малюнак пратрыце з левага боку наждачнай паперай, каб выразней выступалі праколы.

Апрацаваны такім спосабам малюнак кладзіце на тканіну для вышывання і кавалачкам ваты наносце на яго які-небудзь белы парашок (напрыклад, тоўчаны мел). Праз праколы ў паперы ён трапіць на тканіну і пакіне след, які дакладна перадае лініі малюнка.

Г. І. Калека — настаўніца Зачыскай СШ Барысаўскага раёна, **В. А. Кудраўцава** — настаўніца Дзяцельскай школы Дубровенскага раёна просяць парады:

«Як мыць блузкі і сукенкі з белага крэпдэшыну, каб яны не жаўцелі?»

Белую кофтакі або сукенку з натуральнага шоўку перад мыццём апусціць на некалькі хвілін у цёплую вадку, у якой растварана бура (буру можна купіць у любой аптэцы). Потым мыць у цёплай вадзе, у якой разводзіцца нашатырны або чысты спірт (1 сталовая лыжка спірту на 4—5 літраў вады). Кофтакі або сукенку можна памыць таксама ў вадзе, наліўшы ў яе некалькі кропель шкпінару.

Е. В. Фралянкава з вёскі Рубежнік Краснапольскага раёна пытае:

«Як вывесці чарнільныя плямы з цыраты?»

Чарнільныя плямы з цыраты знімаюць наждачнай паперай і ачышчанае месца змазваюць алеем. Для чысткі цыраты нельга ўжываць карасіну, бензін, нашатырны спірт, шкпінар, соду, шчолачнае мыла, бо яны псууюць яе паверхню. Наогул цырату добра мыць малаком, напалавіну разбаўленым вадой, затым выцерці сухім шматком. Каб надаць цыраце бляск, трэба пацерці яе шматком, прамочаным растварам воску ў шкпінары (1 частка воску і 3 часткі шкпінару). Часам, каб узмацніць бляск, да раствору дадаюць 1 частку маслянага лаку.

Цырату можна абнавіць. Растварыць 1 частку парафіну ў 4 частках шкпінару. У гэтую масу памакнуць фланельку, злёгка змазаць цырату і пакінуць на суткі. Пасля працерці сухой фланелькай.

В. А. Качанава, В. В. Фёдарова, А. П. Заблоская, З. Ф. Волкава і Г. Л. Карнаухава з Віцебска цікавяцца:

«Як мыць капронавыя панчохі, каб яны не вельмі святлелі?»

Гэта залежыць ад догляду за імі. Капронавыя, шаўковыя панчохі, як далікатныя, мыюць вельмі асцярожна ў цёплаватай вадзе з мылам. Не трэба іх церці, а злёгка паціскаць пальцамі. Паласкаць таксама ў цёплаватай вадзе.

Затым, не выкручваючы, лёгка выціснуць і загарнуць у сухую тканіну. Злёгка падсохшыя панчохі павесіць для прасушкі.

Н. С. Ляшкова з вёскі Стамераўшчызна Радунскага раёна, **Т. А. Бахчарова і Н. І. Вішнеўская** з г. Барысава і многія іншыя чытачкі хочуць ведаць:

«Ад чаго з'яўляюцца маршчыны на твары і як іх пазбавіцца?»

Маладая здаровая скура пругкая, гладкая, шчыльна нацягнутая. З узростам яна жоўкне, сохне, робіцца шурпатай, траціць сваю пругкасць, што выклікае маршчыны, барозны і складкі. Часам маршчыны на твары намячаюцца ў маладым узросце. Чым гэта тлумачыцца?

Перш за ўсё — рознымі звычкамі, якія выклікаюць частае скарачэнне мімічных мышцаў, напрыклад: моршчэнне ілба, прыжмурванне вачэй (звычайна на сонцы); манера смяяцца, пры якой рэзка скарачаюцца ўсе мышцы твару, а складкі ад смеху разыходзяцца веерам.

Многія няправільна кладуць галаву ў часе сну, высока падкладаюць падушкі; галава пры гэтым схіляецца на грудзі, а на шыі і падбародку ўтвараюцца маршчыны.

Немалую ролю адыгрываюць розныя знешнія ўплывы: працяглае прабыванне на сонцы і ветры, тэмпературныя ваганні, залішняе сухасць або вільготнасць паветра.

Калі маршчыны пачынаюць рэзка вырысвацца на ілбе, носогубной і падбароднай частцы, а скура робіцца вялай, трэба сур'ёзна падумаць аб правільным доглядзе твару.

Што можна рэкамендаваць у такіх выпадках?

Добра дапамагаюць гарачыя кампрэсы (прыпаркі). Каб зрабіць кампрэс, бяруць невялікі ручнік або сурвэтку, складваюць у столкі шырынёй 20—25 см, апускаюць у гарачую вадку, выціскаюць і кладуць на твар. Сярэдзіна кампрэсу ахопіць падбародак знізу, а канцы — шчокі, лоб і нос (свабоднымі пакідаюць толькі рот і ноздры). Прыпарку трымаюць 2—3 хвіліны; затым абціраюць або абліваюць твар халоднай вадой. Мэтазгодна абціраць твар халодным солевым растварам (палова чайнай лыжкі сталовай солі на шклянку вады). Пры вельмі



— Ох і нагрэю цябе, старшыня, за тое, што замарозіў будоўлю!

Мал. Г. Грамыкі.

сухой скуры замест солі можна карыстацца растварам таніну (палова чайнай лыжкі таніну на шклянку вады).

Перад сном карысна змазаць твар крэмам «Ланалінавы», «Дзіцячы». Паклаўшы крэм на твар, асабліва на маршчыны, 2—3 хвіліны ўбіваюць яго канцамі пальцаў. Ранкам твар спалоскваюць халаднаватай вадой, змазваюць крэмам і прыпудрываюць. Не трэба выходзіць на вуліцу, не змазаўшы твару крэмам.

Пры доглядзе маршчынастай скуры з поспехам ужываюць маскі. Яечны жаўток расціраюць з паловай чайнай лыжкі мёду і адной чайнай лыжкай гліцэрыны. Твар мыюць або толькі праціраюць. Трымаюць маску на твары 15—20 хвілін. Маскі, у якіх ёсць масла, знімаюць вільготным тампонам, астатнія вадой.

Супроць з'яўлення маршчын дапамагаюць спецыяльныя гімнастычныя практыкаванні і правільны агульны рэжым. У часе сну твар павінен ляжаць на падушцы свабодна і ні ў якім разе не зарывацца ў яе.

Вялікае значэнне мае свое-

часовае пратэзіраванне поласці рота. Адсутнасць зубоў не толькі вядзе да ненармальнага стрававання, але і немінуча змяняе форму твару: шчокі западаюць, утвараюцца глыбокія складкі і барозны.

Чытачы прапануюць:

С. Т. ГРЫНГАУЗ,
урач-дэрматолог 6-й
паліклінікі г. Мінска.

Паважаная рэдакцыя!

Прашу паведаміць Вашым чытачам, што пры апёках можна самому аказаць неадкладную дапамогу сабе і блізкім.

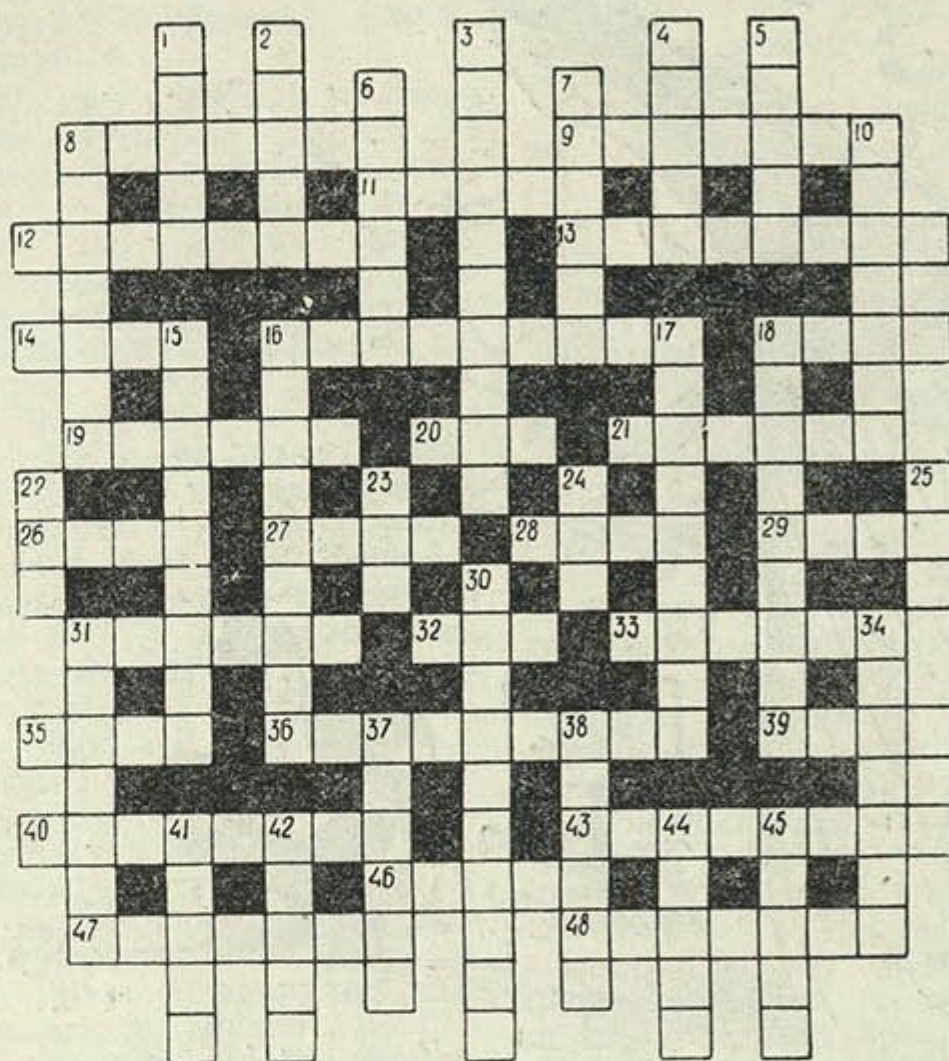
Гэтым метадам я лячу сябе і сваіх дзяцей на працягу 10 год.

Апечаны ўчастак зараз жа змажце ваткай, змочанай у любым вадкім масле (рыцынавым, сланечнікавым, рыбіным тлушчы і да т. п.), і зверху густа прысыпце парашкачадобным норсульфазолам.

Праз 15—20 хвілін спыніцца боль, а праз паўгадзіны ад апёку не застанецца і следу.

КРАСВОРД

Склаў І. МАЖЭЙКА



Па гарызанталі: 8. Невялікі музычна-лірычны твор. 9. Уста-рэлае слова. 11. Персанаж рамана В. Лаціса «Да новага берага». 12. Перадавая частка. 13. Прыём параўнання праці-леглых паняццяў. 14. Тэмп руху кая. 16. Гераіня оперы Гуно «Фауст». 18. Атмасферная з'ява. 19. Музычна-паэтычны твор. 20. Рака Індыі. 21. Птушка. 26. Вялікая жывёла. 27. Твор Я. Маўра. 28. Заканмернае паўтарэнне якой-небудзь з'явы. 29. Раённы цэнтр Мінскай вобласці. 31. З'ява на марскім узбярэжжы. 32. Насценная арматура для электрычных лямпачак. 33. Крупная расліна. 35. Футравы абутак. 36. Антыбіёт-тык. 39. Дзяржава ў Вест-Індыі. 40. Спецыяліст камісійнага гандлю. 43. Белае мяса. 46. Кандзіцёрскі выраб. 47. Паўзун. 48. Сталіца адной з еўрапейскіх краін.

Па вертыкалі: 1. Кудзерка. 2. Апаবাদанне А. П. Чэхава. 3. Аповесць А. Кулакоўскага. 4. Хвароба. 5. Прадстаўнік адна-го з кантынентаў. 6. Рака ў Сібіры. 7. Сталіца Пакістана. 8. Геадэзічны інструмент. 10. Польскі народны танец. 15. Тое, што стварае ўзнёслы настрой. 16. Музычны інстру-мент. 17. Каштоўны камень. 18. Салёнае возера. 22. Опера Іпалітава-Іванава. 23. Прыток Дняпра. 24. Малочны прадукт. 25. Гародняя расліна. 30. Горад у Данбасе. 31. Медыцынская аперацыя (пракол). 34. Персанаж з драмы Лермантава «Ма-скарад». 37. Запечны мяшок. 38. Архітэктурная дэталі. 41. Тканіна з ворсам. 42. Беларускі пісьменнік. 44. Заяц. 45. Вялікая драўляная кадка.

АДКАЗЫ НА КРАСВОРД, ЗМЕШЧАНЫ У № 4 ЧАСОПІСА:

Па гарызанталі: 5. Паром. 8. Фрунзе. 9. Орлеан. 10. Якасць. 12. Антэна. 14. Атэль. 15. Істота. 17. Умбра. 18. Мі-нерал. 20. Альпы. 21. Гадзіна. 22. Шкоднік. 24. Глух. 26. Меданос. 29. Аміяк. 30. Арбітр. 31. Імпорт. 32. Паклёп. 35. Енісей. 38. Тканне. 39. Ключка. 40. Цацка.

Па вертыкалі: 1. Сінус. 2. Краязнавец. 3. Салют. 4. Трук. 5. Пельмені. 6. Мотапіла. 7. Баян. 11. Арэна. 13. Эпо-ха. 14. Амбразура. 16. Альпініст. 18. Маном. 19. Лукас. 23. Навальніца. 25. Кубак. 27. Еўрапеец. 28. Осіпенка. 29. Аракс. 33. Арка. 34. Лінза. 36. Ізюбр. 37. Елка.

КУЛІНАРЫЯ

ПОЛЬСКІ БІГАС

400 г квашанай капусты, 400 г свежай капусты, 200 г свіні-ны без касцей, 150 г каўбасы, 100 г капчоной грудзінкі, 50 г сала, 50 г цыбулі, 5 г сушаных грыбоў, 50 г памідораў (та-мат), 20 г мукі, соль, перац.

Квашаную капусту дробна нарэзаць, заліць невялікай колькасцю вару і гатаваць да мяккасці. Ачысціць свежую капусту, прамыць, нашынка-ваць, заліць невялікай коль-касцю вару, гатаваць таксама як і квашаную капусту разам з дробна нарэзанымі грыбамі. Свіное мяса абмыць, адсушыць, пасаліць, зарумяніць у гарачым тлушчы з усіх бакоў. Пакласці разам з грудзінкай у каструлю з квашанай капустай, тушыць да мяккасці. Сала нарэзаць кубікамі, распусціць. Скваркі пакласці ў бігас. Прыгата-ваць запраўку з тлушчу і цы-булі (бігас можна прыгатаваць і без запраўкі). Свіное мяса і грудзінку дастаць, нарэзаць ка-валкамі. Свежую капусту змя-шаць з квашанай і загусціць запраўкай. З каўбасы зняць абалонку, нарэзаць кружочка-мі. Свініну і грудзінку нарэ-заць кубікамі і разам з каў-басой змяшаць з капустай, да-даць тамат, заправіць па сма-ку соллю, перцам, а калі трэ-ба, цукрам, загатаваць. Чым больш гатункаў мяса ўзята для бігасу, тым ён смачнейшы. Можна браць рознае смажа-нае мяса, як, напрыклад, ця-ляціну, свініну, дзічыну, хат-нюю птушку, розныя каўбас-ныя вырабы і да т. п. Калі дадаць чырвонага віна, бігас будзе яшчэ смачнейшы. Бігас можна рабіць таксама толькі з квашанай капусты.

ЛЯНІВЫЯ ВАРЭНІКІ

400—500 г тварагу, 4 яйкі, 150 г мукі, 30 г мукі для пад-сыпкі, 30 г тлушчу, 20 г тоў-чаных сухароў, 30 г масла для поліўкі.

Свежы, не кіслы, добра вы-ціснуты тварог працерці праз сіта або прапусціць праз мяса-рубку. Расціраць тлушч, да-даючы па аднаму жаўткі, па-класці тварог, усё расцерці ў аднастайную масу. Збіць пе-ну з бялкоў, выкласці на тва-рожную масу, дадаць муку, злёгку пасаліць, замясіць. Пес-та пакласці на пасыпаную му-кой кухонную дошку, зрабіць тоўсты валік дыяметрам у 3 см, прыплюснуць, тупым бокам нажа нанесці рашотку, нарэ-заць касячкамі шырынёй у 2—3 см. Ляніввыя варэнікі апус-ціць у падсолены вар, пера-мяшаць, накрываць накрывай. Калі зварачаць, адсунуць каст-рулю на край пліты і шумоў-

кай выкладваць варэнікі на блюда. Абліць распущаным маслам, змешаным з падру-мяненымі сухарамі. Да ляні-вых варэнікаў можна пада-ваць смятану.

ПЯЧЭННЕ БІСКВІТНАЕ

250 г мукі, 250 г цукру, $\frac{1}{2}$ лыжкі воцату (6%), 30 г апельсінай скарынкі, 4 вя-лікія яйкі, разрыхляючы пара-шок, лімонная скарынка, ва-ніль, 20 г масла для змаз-вання формы.

Яйкі расцерці з цукрам, да-даючы пакрыху прасеяную муку; расціраць да таго часу, пакуль не атрымаецца пыш-ная маса, дадаць воцат, ва-ніль, рубленую лімонную і апельсінавую скарынку. Пра-мавугольны ліст старанна зма-заць маслам, пасыпаць мукой. Згарнуць цюбікам складзеную ўдвая пергаментную паперу, пакласці ў яго цеста, вузкі канец зрэзаць нажніцамі, зра-біўшы адтуліну патрэбнай велічыні. Выціскаць цеста, аб-малёўваючы ім на лісце невя-лікія кружочки і запаўняючы іх слоём цеста таўшчынёй у 1 см. Замест выціскання мож-на таксама класці цеста на ліст лыжкай. Паставіць у ду-хоўку з сярэднім жарам, пры-кладна, на 10 хвілін. Калі пя-чэнне злёгку падрумяніцца, дастаць. Пасля таго як яно крыху астыне, зняць шырокім нажом з ліста.

ГЛАЗУРА СЫРАЯ З БЯЛКОЎ

2 бялкі, 200 г цукровай пуд-ры, ваніль або лімон (лімон-ная кіслата).

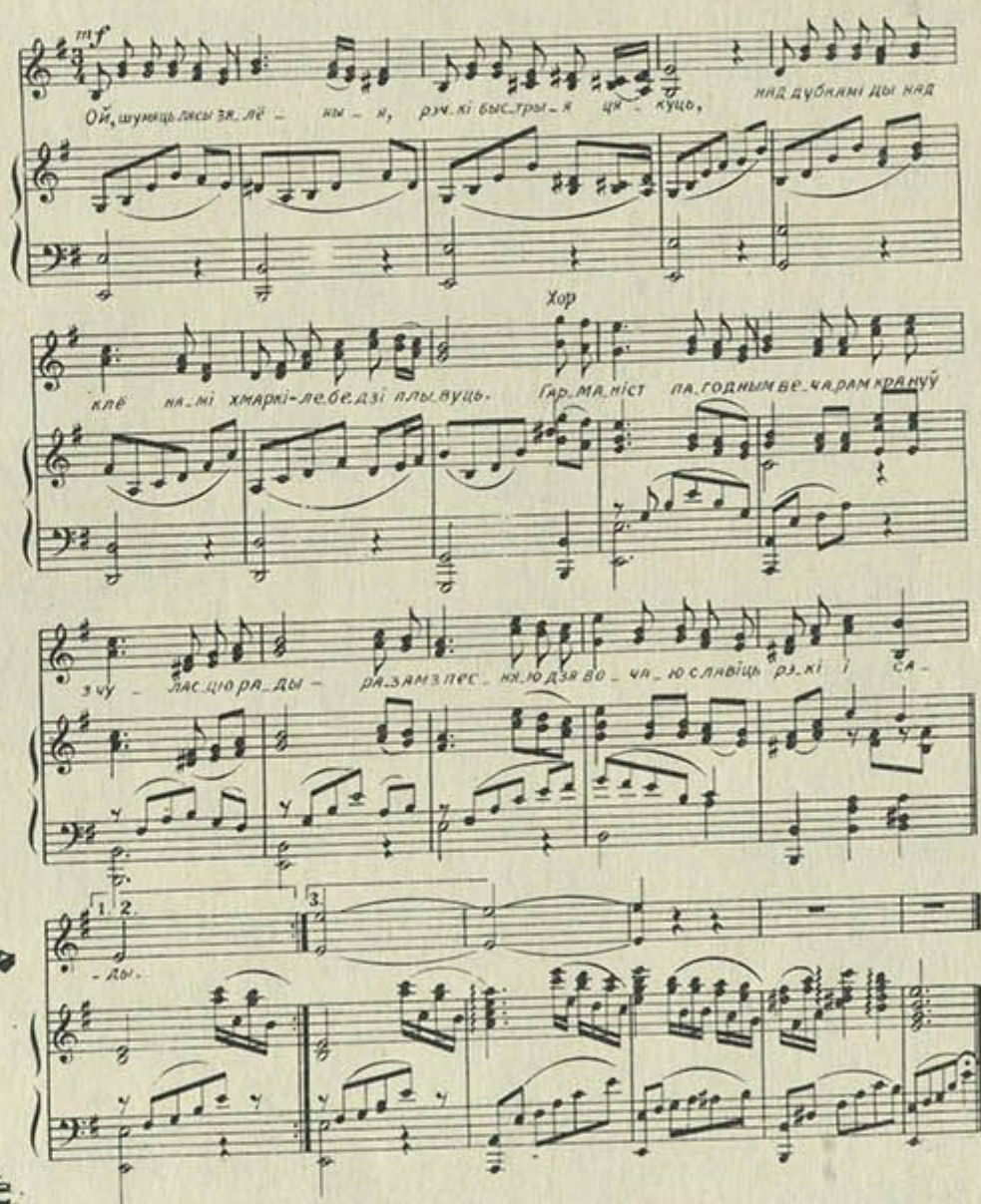
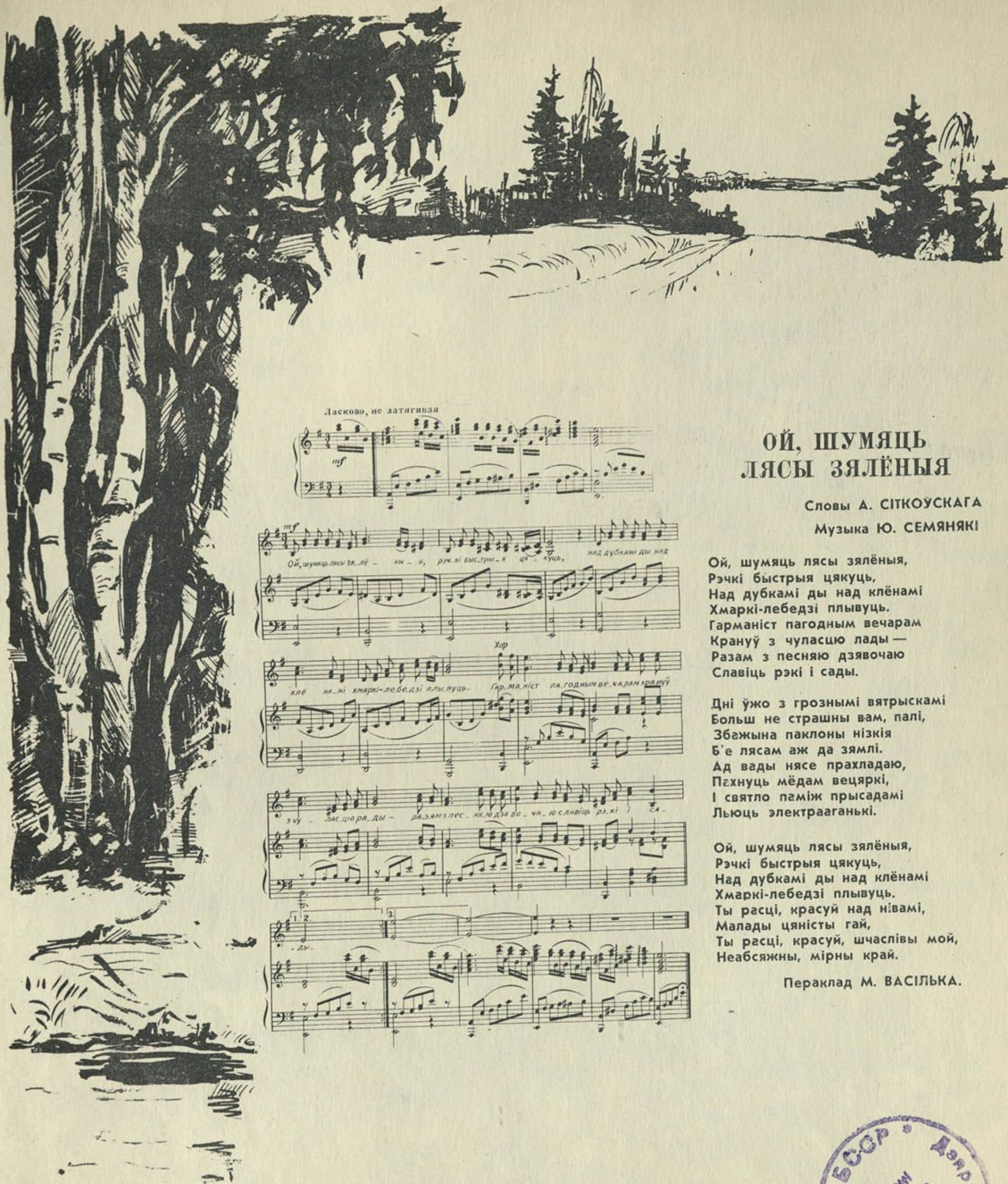
Бялкі сціраць з цукровай пудрай у місцы да таго часу, пакуль не атрымаецца густая пышная маса. Прыправіць па смаку лімонным сокам, лімон-най кіслатой або ванільлю. Атрыманай глазурай пакры-ваць пернікі, некаторыя тарты, наносіць узоры на пірожныя, мазуркі, пірагі.

КВАС ХЛЕБНЫ

250 г жытняга хлеба, 5 г дрожджаў, 1 лімон або лі-монная кіслата, 4 л вады, 200—250 г цукру.

Хлеб падсушыць. Заліць ва-рам, даць пастаяць некалькі гадзін. Калі астыне, праца-дзіць, дадаць цукар, змеша-ныя з цукрам дрожджы, лі-монную кіслату. Пакінуць на 24 гадзіны, затым разліць у бутэлькі, закаркаваць і вы-несці на 3 дні ў халоднае па-мяшканне.

З кнігі «Польская кухня».



ОЙ, ШУМЯЦЬ ЛЯСЫ ЗЯЛЁНЫЯ

Словы А. СІТКОУСКАГА
Музыка Ю. СЕМЯНЯКІ

Ой, шумяць лясы зялёныя,
Рэчкі быстрыя цякуць,
Над дубкамі ды над клёнамі
Хмаркі-лебедзі пльвучуць.
Гарманіст пагодным вечарам
Крануў з чуласцю лады —
Разам з песняю дзявочаю
Славіць рэкі і сады.

Дні ўжо з грознымі вятрыскамі
Больш не страшны вам, палі,
Збэжына паклоны нізкія
Б'е лясам аж да зямлі.
Ад вады нясе прахладаю,
Пахнуць мёдам вецяркі,
І святло паміж прысадамі
Льюць электрааганькі.

Ой, шумяць лясы зялёныя,
Рэчкі быстрыя цякуць,
Над дубкамі ды над клёнамі
Хмаркі-лебедзі пльвучуць.
Ты расці, красуй над нівамі,
Малады цяністы гай,
Ты расці, красуй, шчаслівы мой,
Неабсяжны, мірны край.

Пераклад М. ВАСІЛЬКА.

Адказны рэдактар А. П. УС. Рэдакцыйная калегія: К. А. АБУШЭНКА, М. Н. БАРСТОК, Г. Л. ДАЗОРЦАВА,
А. Н. ЗАХАРАВА, М. Ф. НІКІФАРАВА, Ф. А. НОВІКАВА, А. І. ФЕДАСЮК, В. І. ФІЛІПАВА.

АТ 04666

Журнал «Работница и крестьянка» на белорусском языке. Издание ЦК КП Белоруссии.

Падпісана да друку 8/V 1958 г. Адрас рэдакцыі: Мінск. Праспект імя Сталіна. Дом друку. Пакой 23. Тэлефон 3-17-51.
Друкарня імя Сталіна. Мінск. Цана 1 р. 80 к. Дадатак — выкрайка. Друк. арк. 3. Аўт. арк. 4. Тыраж 115 000 экз. Зак. 216



1964 г.

